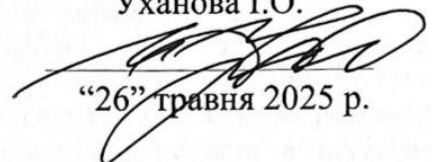

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
Уханова І.О.

“26” травня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему:
«МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ»

Виконавець:

Студентка 43 гр ФМЕ

Іванченко Юлія Зіновіївна

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Воронова Олена Вікторівна

АНОТАЦІЯ

Іванченко Ю. З. Міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобальних викликів.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». Одеський національний економічний університет – Одеса, 2025 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобальних викликів.

У роботі розглянуто сутність та класифікацію міжнародної міграції людських ресурсів у сучасному глобалізованому світі; визначено причини та фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію; встановлено вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн.

Проведено аналіз сучасних тенденцій міжнародної міграції, досліджено вплив глобальних викликів, таких як економічні кризи, зміна клімату та політична нестабільність, на динаміку та структуру міграційних потоків; здійснено аналіз основних проблем, пов'язаних з міжнародною трудовою міграцією.

Досліджено перспективи вдосконалення політики управління міграційними процесами в умовах глобальних викликів, надано рекомендації щодо політики управління міжнародною міграцією в країнах-донорах та країнах-реципієнтах, щодо шляхів вирішення проблем інтеграції мігрантів у приймаючих країнах та щодо вдосконалення міжнародної співпраці в сфері трудової міграції.

Ключові слова: міжнародна міграція, людські ресурси, глобальні виклики, трудова міграція, країни-донори, країни-реципієнти.

ANNOTATION

Ivanchenko Y.Z. International migration of human resources in the context of global challenges.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". Odessa National University of Economics - Odesa, 2025

The qualification work consists of three sections. The object of the study is international migration of human resources in the context of global challenges.

The work examines the essence and classification of international migration of human resources in the modern globalized world; identifies the causes and factors affecting international labor migration; establishes the impact of international migration on the economic development of countries.

An analysis of current trends in international migration has been conducted, the impact of global challenges, such as economic crises, climate change and political instability, on the dynamics and structure of migration flows has been studied; the main problems associated with international labor migration have been analyzed.

Prospects for improving the policy of managing migration processes in the face of global challenges were explored, recommendations were provided on the policy of managing international migration in donor and recipient countries, on ways to solve the problems of migrant integration in host countries, and on improving international cooperation in the field of labor migration.

Keywords: international migration, human resources, global challenges, labor migration, donor countries, recipient countries.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ	7
1.1. Сутність та класифікація міжнародної міграції людських ресурсів	7
1.2. Причини та фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію	12
1.3. Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн	18
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ	30
2.1. Сучасні тенденції міграційних процесів у глобальній економіці	30
2.2. Вплив глобальних викликів на динаміку та структуру міграційних потоків	44
2.3. Основні проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією	52
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	61
3.1. Політика управління міжнародною міграцією в країнах-донорах та країнах-реципієнтах	61
3.2. Інтеграція мігрантів у приймаючих країнах: проблеми та шляхи вирішення	67
3.3. Рекомендації щодо вдосконалення міжнародної співпраці в сфері трудової міграції	72
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Міжнародна міграція людських ресурсів стає одним із ключових викликів сучасного глобалізованого світу, що впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та демографічні процеси в країнах-донорах і країнах-реципієнтах. В умовах глобальних викликів, таких як економічні кризи, кліматичні зміни, політична нестабільність і збройні конфлікти, інтенсивність та динаміка міграційних потоків зростає, що створює нові виклики для національних економік та міжнародного співтовариства. Особливо це стосується України, яка є як країною-джерелом, так і транзитною країною для мігрантів.

Дослідження міжнародної міграції людських ресурсів в умовах глобальних викликів є актуальним для пошуку ефективних рішень щодо регулювання міграційних процесів, зменшення негативних наслідків для економік країн-реципієнтів та країн-донорів, а також для розвитку міжнародної співпраці у цій сфері. Вивчення цих аспектів має важливе значення для формування оптимальної міграційної політики України в контексті інтеграції до глобальних економічних процесів.

Метою даної роботи є аналіз міжнародної міграції людських ресурсів в умовах глобальних викликів та розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи регулювання міграційних процесів.

Відповідно до мети дослідження були поставлені та вирішені наступні **задачі**:

- дослідити теоретичні аспекти міжнародної міграції людських ресурсів;
- визначити причини та фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію;
- встановити вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн;

- проаналізувати сучасні тенденції міграційних процесів у глобальній економіці;
- дослідити вплив глобальних викликів на динаміку та структуру міграційних потоків;
- проаналізувати основні проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією;
- визначити перспективи розвитку та регулювання міграційних процесів в умовах глобальних викликів.

Об'єктом дослідження є міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобальних викликів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи та практичні аспекти управління міжнародною міграцією людських ресурсів в умовах глобальних викликів.

Методи дослідження. У процесі написання роботи використовувалися такі методи дослідження: системного аналізу, порівняльного аналізу, статистичний метод, а також методи структурного аналізу і синтезу. Це дозволило комплексно оцінити вплив міжнародної міграції людських ресурсів на економіки країн та запропонувати рекомендації щодо оптимізації міграційної політики.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, статистичні дані, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних фахівців, а також офіційні звіти з питань міжнародної міграції.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні результати та пропозиції дослідження були представлені в 1 науковій праці: Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн // II Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі». 25-26.10.2024. м. Одеса.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (82 найменування). Загальний обсяг роботи становить 95 сторінки. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 19 рисунків та 7 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

1.1. Сутність та класифікація міжнародної міграції людських ресурсів

Міжнародна міграція людських ресурсів є процесом переміщення робочої сили з однієї країни в іншу з метою працевлаштування, покращення умов життя, здобуття освіти або з інших соціально-економічних причин. Фактично міжнародна міграція виступає формою руху відносно надлишкового працездатного населення з одного територіального центру в інший, а міграційний процес є процесом просторового переміщення людей між поселеннями, регіонами, країнами. Це явище набуло особливої ваги в умовах глобалізації, коли зростає взаємозалежність економік різних країн і посилюється мобільність населення.

Міграція людських ресурсів має важливий вплив на світовий ринок праці, оскільки сприяє переміщенню робочої сили туди, де вона найбільш затребувана. У сучасному глобалізованому світі цей процес є критичним для багатьох країн, особливо для тих, які стикаються з дефіцитом робочої сили або потребують висококваліфікованих спеціалістів. Для країн-реципієнтів міжнародна міграція допомагає задовольнити потребу в трудових ресурсах, особливо в таких секторах, як будівництво, сільське господарство, охорона здоров'я та ІТ. Для країн-донорів вона може стати джерелом грошових переказів, які допомагають підтримувати економічний розвиток і зменшувати рівень безробіття [2].

З іншого боку, міграція людських ресурсів має значний вплив на соціальні процеси як у країнах-донорах, так і в країнах-реципієнтах. Зокрема, вона може сприяти зростанню мультикультурності та підвищенню толерантності в суспільстві, але також може викликати соціальні виклики, такі як інтеграція мігрантів, забезпечення їх соціальними послугами та запобігання соціальній напруженості [12].

У глобальному контексті міжнародна міграція людських ресурсів стала невід'ємною частиною світової економіки, оскільки сприяє економічному зростанню як у країнах походження мігрантів, так і в країнах їх прийому. Водночас вона висуває нові виклики для міжнародної спільноти, які потребують ефективного управління та співпраці, зокрема в питаннях регулювання трудової міграції, захисту прав мігрантів і їх інтеграції в нове суспільство [8].

Таким чином, міжнародна міграція людських ресурсів є складним, багатофакторним явищем, яке відіграє важливу роль у формуванні сучасних економічних та соціальних процесів у світі. Вона вимагає від держав та міжнародних організацій розробки ефективних стратегій управління міграційними потоками, щоб мінімізувати негативні наслідки та максимально використати її позитивний потенціал для розвитку як країн-донорів, так і країн-реципієнтів.

Міжнародна міграція людських ресурсів є багатогранним процесом, який можна розділити на кілька типів залежно від різних критеріїв. Класифікація міграції допомагає глибше зрозуміти її різновиди та вплив на економіку й соціальні процеси. Основні критерії класифікації включають мету міграції, тривалість перебування за кордоном, правовий статус мігрантів та напрямки міграційних потоків (Рис.1.1.) [31].

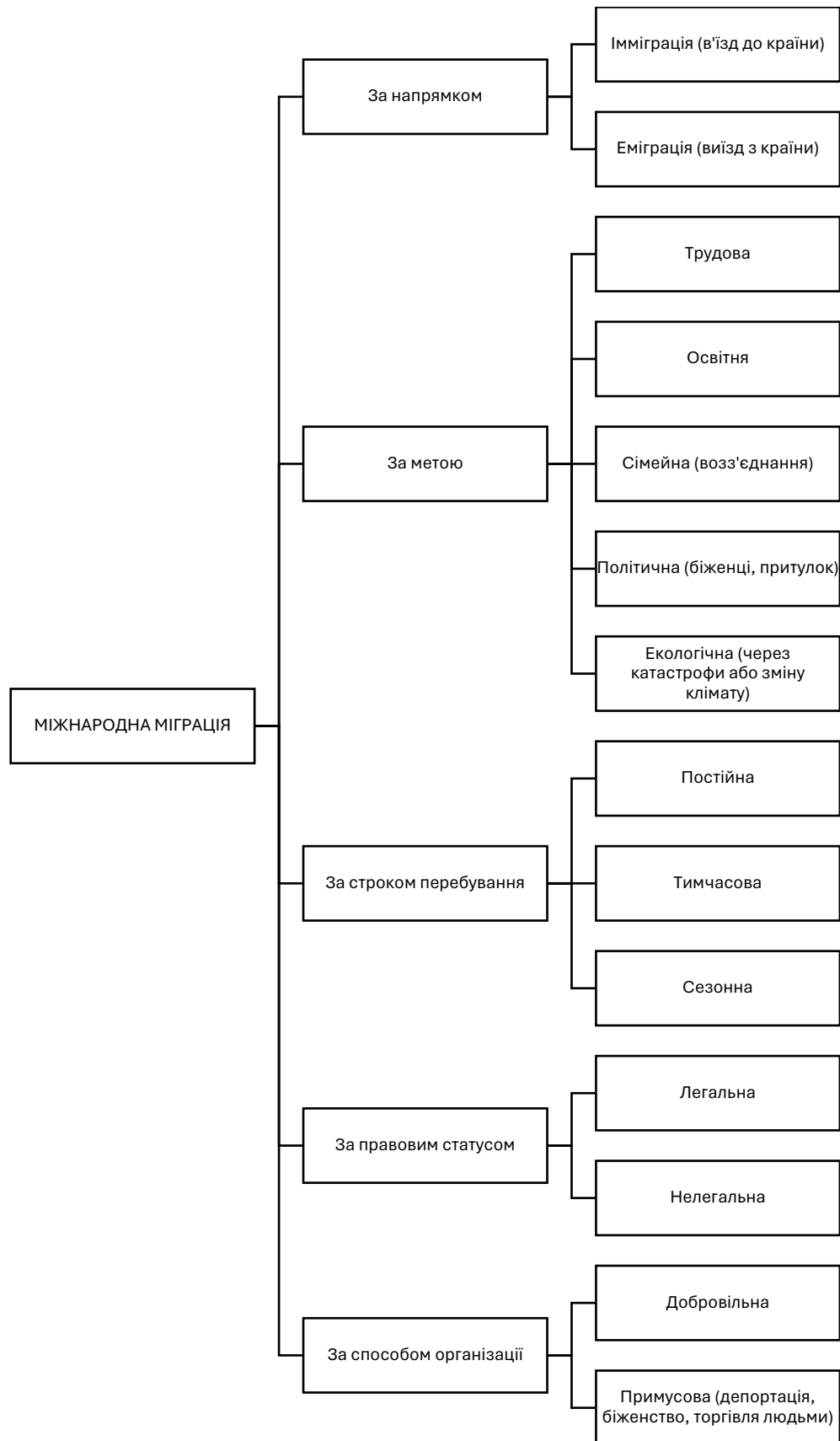

Рис. 1.1. Класифікація міжнародної міграції

Джерело: складено автором за [31]

Трудова міграція це найбільш поширений вид міжнародної міграції, який передбачає переміщення людей до іншої країни з метою працевлаштування. Трудові мігранти можуть займати як низько кваліфіковані, так і висококваліфіковані посади. Для багатьох країн трудова міграція є важливим чинником економічного розвитку, оскільки забезпечує робочою силою ті сектори, де вона найбільш необхідна.

Освітня міграція охоплює студентів, які виїжджають до інших країн з метою здобуття освіти. Освітня міграція сприяє розвитку міжнародного обміну знаннями та підвищенню кваліфікації молоді. Водночас студенти, які здобувають освіту за кордоном, часто залишаються працювати в країні навчання після закінчення навчання, тим самим поповнюючи ряди трудових мігрантів.

Політична міграція це переміщення людей, які змушені залишати свою країну через політичні переслідування, війни або інші форми небезпеки для їхнього життя та прав. Біженці та шукачі притулку є типовими прикладами політичних мігрантів, які потребують міжнародного захисту.

Економічна міграція відбувається з метою покращення добробуту.

Наукова та культурна міграція - переїзд вчених, митців, діячів культури для роботи в міжнародних наукових або творчих установах.

Екологічна міграція викликана екологічними факторами, такими як природні катастрофи, зміни клімату або забруднення навколишнього середовища. Цей тип міграції набуває все більшої актуальності через зростання кількості природних катастроф та погіршення екологічної ситуації в багатьох регіонах світу.

Сімейна міграція - переїзд з метою возз'єднання з родиною або створення сім'ї.

Туристична міграція - тимчасове переміщення з метою подорожей, лікування, відпочинку.

Міжнародна міграція може бути також класифікована за тривалістю перебування мігрантів за кордоном.

Постійна міграція означає переїзд людей до іншої країни на постійне місце проживання. Це може бути зумовлено як пошуком кращих економічних умов, так і іншими факторами, такими як возз'єднання сім'ї, політична або екологічна безпека. Постійні мігранти, як правило, мають намір залишитися в новій країні назавжди, інтегруватися в її суспільство та, можливо, отримати громадянство.

Тимчасова міграція передбачає тимчасовий характер перебування мігрантів у приймаючій країні. Найчастіше це стосується трудових мігрантів або студентів, які планують повернутися до своєї країни після завершення терміну контракту або навчання. Тимчасова міграція є характерною для сезонних працівників, які переміщуються для виконання робіт у певні періоди року.

Міграція також розділяється за правовим статусом мігрантів на легальну та нелегальну. Легальна міграція це міграція, яка здійснюється у відповідності з національним та міжнародним законодавством. Мігранти, які мають офіційні дозволи на проживання та працевлаштування, здійснюють легальну міграцію. Легальні мігранти, як правило, мають доступ до соціальних послуг і прав, передбачених законодавством країни-реципієнта.

Нелегальна міграція це вид міграції передбачає переміщення осіб без належних документів або з порушенням умов в'їзду і перебування в іншій країні. Нелегальні мігранти часто працюють у тіньовій економіці, не мають доступу до соціальних послуг та перебувають у правовій незахищеності, що може призводити до експлуатації та порушення їхніх прав.

Ще одним важливим критерієм класифікації міжнародної міграції є напрямок переміщення людей.

Еміграція означає виїзд людей з їхньої рідної країни до іншої держави. Емігранти залишають свою країну з різних причин, серед яких пошук кращих економічних умов, політичні переслідування або соціальні чинники. Еміграція може мати серйозні наслідки для країни походження, зокрема втрату кваліфікованих кадрів та зменшення робочої сили.

Імміграція означає в'їзд мігрантів до іншої країни для тимчасового або постійного проживання. Іммігранти стають частиною приймаючого суспільства, і країни-реципієнти стикаються з необхідністю інтеграції цих людей до соціальних, економічних та політичних структур. Імміграція може позитивно впливати на економіку приймаючої країни через збільшення робочої сили та підвищення економічної активності.

Реєміграція - повернення емігрантів на батьківщину після тимчасового перебування за кордоном.

Транзитна міграція - переміщення через одну чи кілька країн у пошуках остаточного місця проживання. Часто спостерігається серед біженців та нелегальних мігрантів.

Внутрішньоконтинентальна міграція - переміщення людей в межах одного континенту.

Міжконтинентальна міграція - переїзд людей з одного континенту на інший. Причини: пошук роботи, політичний притулок, еміграція через конфлікти.

1.2. Причини та фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію

Міжнародна трудова міграція є важливим явищем сучасного світу, яке впливає на економіку, демографію та соціальні процеси різних країн. З кожним роком дедалі більше людей шукають кращі умови праці та життя за межами своєї батьківщини. Глобалізація, економічна нерівність і технологічний розвиток сприяють збільшенню міграційних потоків. Різні країни виступають як донори або реципієнти трудових ресурсів, що впливає на їхній ринок праці. Водночас міжнародна міграція створює нові виклики та можливості для як країн, що приймають мігрантів, так і для країн, що їх втрачають. Важливо визначити основні причини та фактори, що стимулюють цей процес, аби краще зрозуміти його наслідки та перспективи.

Узагальнено причини міжнародної міграції представлено на Рис. 1.2.

Рис. 1.2. Причини та фактори, що впливають на міжнародну трудову міграцію

Джерело: складено автором за [32]

Міжнародна трудова міграція має значні економічні передумови, які часто стають вирішальними для прийняття рішення про переїзд за кордон у пошуках кращих умов працевлаштування. Основними економічними факторами, що впливають на міграційні потоки, є різниця в рівнях заробітної плати, безробіття в країнах походження та загальний рівень життя в цих країнах.

Однією з основних економічних причин міжнародної трудової міграції є значна різниця в рівнях заробітної плати між країнами. У розвинених економіках, як правило, рівень заробітної плати є значно вищим, ніж у країнах, що розвиваються або мають перехідну економіку. Це створює потужний стимул для працівників з бідніших країн шукати роботу за кордоном, де вони можуть отримати вищий дохід за ту ж саму або схожу роботу. Наприклад, кваліфіковані спеціалісти можуть заробляти у кілька разів більше в економічно розвинених країнах, що забезпечує не лише покращення їхнього добробуту, але й надсилає додаткові кошти родичам на батьківщині у вигляді грошових переказів [34].

Цей фактор впливає на міграцію як кваліфікованої, так і некваліфікованої робочої сили. У багатьох випадках робітники виїжджають навіть на низькооплачувані роботи за кордон, оскільки зарплата за такі роботи в розвинених країнах значно перевищує ту, яку вони могли б отримати у своїй країні. Така економічна мотивація стала однією з головних причин, чому міграція з країн з низьким рівнем доходу до економічно розвинених держав продовжує зростати.

Високий рівень безробіття в країнах походження є ще однією важливою причиною міжнародної трудової міграції. У країнах з низьким економічним розвитком часто існує дефіцит робочих місць, що особливо відчутно для молоді та кваліфікованих спеціалістів. Це призводить до ситуації, коли навіть висококваліфіковані працівники не можуть знайти відповідну роботу на батьківщині, що змушує їх шукати роботу за кордоном.

Безробіття також має соціальні наслідки, оскільки люди, що не мають можливості працевлаштуватися, стикаються з погіршенням свого матеріального становища, втратою кваліфікації та соціального статусу. Міграція в такій ситуації стає єдиним виходом для багатьох, особливо для молоді, яка прагне кращих перспектив за кордоном. Країни-реципієнти, особливо з розвинутою економікою, з радістю приймають таких працівників для заповнення вакантних робочих місць, тим самим забезпечуючи зростання свого економічного потенціалу.

Низький рівень життя в багатьох країнах, що розвиваються, також є ключовим фактором, що стимулює міжнародну трудову міграцію. Бідність, недостатній доступ до соціальних послуг, таких як охорона здоров'я та освіта, відсутність перспектив для економічного зростання змушують людей шукати кращі умови життя в інших країнах. Для багатьох мігрантів поїздка за кордон є не лише можливістю підвищити свої доходи, але й шансом забезпечити своїй сім'ї кращі умови життя та доступ до якісних послуг [36].

Недостатність економічних можливостей у країні походження стосується як відсутності перспектив для працевлаштування, так і браку

можливостей для ведення підприємницької діяльності. Тому багато молодих людей та підприємців прагнуть виїхати за кордон, де вони можуть реалізувати свої професійні та бізнес-амбіції в умовах стабільної економіки. Такі мігранти часто залишаються за кордоном на тривалий час або назавжди, привносячи свій досвід та навички в економіку приймаючих країн.

Соціальні чинники також відіграють важливу роль у процесі міжнародної міграції, оскільки багато людей прагнуть поліпшити не лише свій економічний стан, але й соціальне оточення та життєві умови [41].

Багато мігрантів шукають можливості переїхати до країн, де існують кращі умови життя та доступ до якісних соціальних послуг. Це стосується таких аспектів, як доступ до якісної медичної допомоги, освіти, соціального захисту, житла та інших благ, які можуть бути обмежені або недоступні у країнах походження. У розвинених країнах система соціальних послуг, як правило, значно розвиненіша, що робить їх привабливими для мігрантів, які прагнуть забезпечити краще майбутнє для себе та своїх дітей.

Цей фактор особливо впливає на родини, які виїжджають за кордон для того, щоб дати своїм дітям кращу освіту та можливість реалізувати себе в суспільстві з вищими стандартами життя.

Ще одним важливим соціальним чинником, що стимулює міграцію, є бажання возз'єднатися з членами сім'ї, які вже перебувають за кордоном. Часто один або кілька членів сім'ї мігрують першими для того, щоб знайти роботу та стабілізувати своє фінансове становище. Після цього вони заохочують інших членів родини до переїзду, що сприяє збільшенню міграційних потоків у країни, де вже існують сімейні зв'язки та підтримка [41].

Сімейна міграція має особливе значення для тривалих міграційних процесів, оскільки дозволяє мігрантам краще інтегруватися в приймаюче суспільство та створює умови для їхнього постійного проживання за кордоном.

Політичні чинники часто стають вирішальними у процесах міжнародної міграції, оскільки вони безпосередньо впливають на безпеку та права людей. Політична нестабільність, війни, конфлікти, а також політичні реформи в окремих країнах можуть або стимулювати міграційні потоки, або, навпаки, полегшувати повернення людей на батьківщину.

Однією з основних політичних причин міжнародної міграції є політична нестабільність, яка включає війни, збройні конфлікти, державні перевороти, переслідування на політичному чи етнічному ґрунті. В таких умовах люди змушені залишати свої домівки в пошуках безпечнішого середовища в інших країнах. У таких випадках мігранти часто стають біженцями або шукачами притулку.

Біженці залишають країну походження не лише через економічні труднощі, але й через реальну загрозу їхньому життю та здоров'ю. Міграція стає єдиним варіантом порятунку від насильства, переслідувань та порушень прав людини. Країни, які приймають таких мігрантів, зазвичай надають їм тимчасовий або постійний притулок, забезпечуючи міжнародний захист.

Прикладами таких політичних міграцій є масові переселення населення під час воєнних конфліктів у Сирії, Афганістані, Україні та інших гарячих точках світу. Політична міграція має довготривалі наслідки як для країн походження, так і для країн-реципієнтів, оскільки біженці потребують соціальної підтримки та інтеграції в нових умовах [41].

Окрім факторів нестабільності, міграційні процеси можуть бути стимульовані позитивними політичними змінами. Політичні реформи в деяких країнах, зокрема ті, що стосуються відкриття кордонів, лібералізації міграційного законодавства або спрощення візових режимів, можуть сприяти збільшенню трудової міграції. Наприклад, створення вільних зон для переміщення робочої сили в межах Європейського Союзу дало можливість громадянам країн-членів легко пересуватися та працювати в будь-якій з держав-членів.

Також політичні реформи у країнах походження можуть сприяти тому, що люди залишають свою країну, користуючись сприятливими умовами для виїзду. Прикладом таких процесів може бути відкриття кордонів після падіння тоталітарних режимів або розпаду держав, як це було після розпаду Радянського Союзу та Югославії.

Політичні зміни також можуть полегшити реінтеграцію мігрантів, що повертаються до своїх країн після завершення конфліктів чи зміни політичного режиму. Політика відкритих кордонів і підтримка переміщення робочої сили стають важливим інструментом регулювання глобальних міграційних потоків.

Демографічні зміни також відіграють ключову роль у міжнародних міграційних процесах. Вони впливають на попит на робочу силу в країнах-реципієнтах та створюють додаткові мотиви для виїзду мігрантів з країн-експортерів робочої сили.

У багатьох економічно розвинених країнах спостерігається старіння населення, що створює дефіцит робочої сили, особливо в таких галузях, як охорона здоров'я, соціальні послуги, будівництво та сільське господарство. Через це такі країни змушені залучати мігрантів для заповнення вакантних робочих місць, оскільки внутрішні ресурси не дозволяють забезпечити попит на трудові ресурси.

Старіння населення в Європі, Японії, Південній Кореї та інших країнах призводить до того, що уряди активно заохочують імміграцію, створюючи сприятливі умови для залучення мігрантів. Водночас дефіцит робочої сили стимулює приймаючі країни спрощувати процедури отримання дозволів на проживання та роботу для іноземних робітників, що, своєю чергою, посилює міграційні потоки [8].

Іншим демографічним фактором є швидке зростання населення у багатьох країнах, що розвиваються, особливо в Африці та Азії. Це призводить до зростання конкуренції за робочі місця та ресурси, що стимулює міграційні процеси. У таких країнах, як Нігерія, Пакистан, Індія,

швидкий приріст населення створює перевантаження на ринку праці, де просто немає достатньої кількості робочих місць для всіх охочих працювати.

У результаті молоді люди змушені шукати роботу за кордоном, що стимулює трудову міграцію до економічно розвинених країн. Ці мігранти стають важливим джерелом робочої сили в країнах-реципієнтах, забезпечуючи виконання робіт, на які є високий попит, особливо в секторах, де потрібна фізична праця або середня кваліфікація.

Отже, демографічні зміни як у країнах-донорах, так і в країнах-реципієнтах мають значний вплив на динаміку міграційних потоків, і ці фактори варто враховувати при плануванні державної політики щодо управління міграцією.

1.3. Вплив міжнародної міграції на економічний розвиток країн

Міжнародна міграція людських ресурсів значно впливає на економіки країн, які приймають мігрантів. Цей вплив багатогранний і може бути як позитивним, так і викликати певні виклики для економічного розвитку. Основними аспектами економічного впливу є збільшення трудових ресурсів, зростання економічної активності, вплив на ринок праці та заробітну плату, а також фіскальні ефекти.

Один із ключових економічних ефектів міжнародної міграції для країн-реципієнтів полягає в поповненні трудових ресурсів, особливо в секторах, де відчувається нестача працівників. Багато розвинених країн стикаються з дефіцитом робочої сили через старіння населення або небажання місцевих працівників займати певні робочі місця. Міграція стає вирішальним чинником у заповненні вакансій у таких галузях, як сільське господарство, будівництво, догляд за людьми, готельно-ресторанний бізнес. Ці сектори зазвичай залежать від працівників, які готові працювати за нижчу зарплату і в складних умовах, що робить мігрантів незамінною частиною ринку праці [15].

Таблиця 1.1. відображає кількість постійних мігрантів до країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за період 2020–2023 років:

Таблиця 1.1.

Кількість постійних мігрантів до країн ОЕСР за період 2020–2023 років

Рік	Кількість постійних мігрантів (млн осіб)	Зміна порівняно з попереднім роком (%)
2020	5.0	-37.5%
2021	5.9	+18%
2022	6.1	+3.4%
2023	6.5	+6.6%

Джерело: складено автором за [44]

Згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), значне зниження кількості мігрантів у 2020 році (на 37.5%) було спричинене обмеженнями на пересування через пандемію COVID-19. У 2022 році кількість постійних мігрантів до країн OECD досягла 6,1 мільйона, що на 26% більше порівняно з 2021 роком і є найвищим показником з 2005 року, а у 2023 році кількість нових постійних мігрантів до країн OECD зросла до 6,5 мільйона, що на 10% більше, ніж у 2022 році [44].

Згідно з даними Міжнародної організації з міграції (IOM), у 2022 році міжнародні мігранти становили 4,7% світової робочої сили, що підкреслює їхню важливу роль у глобальній економіці [39].

Крім того, за даними OECD, рівень зайнятості мігрантів у 2023 році досяг 71,8%, що свідчить про їхній внесок у зменшення дефіциту робочої сили та стимулювання економічного зростання [44].

Окрім цього, країни-реципієнти також отримують переваги від висококваліфікованих мігрантів, які знаходять роботу в таких галузях, як інформаційні технології, медицина, наукові дослідження.

Висококваліфіковані фахівці заповнюють прогалини на ринку праці в таких сферах, де країна відчуває брак національних кадрів.

Притік мігрантів підвищує загальний рівень економічної активності в країні-реципієнті. Поява нових працівників стимулює економіку через створення нових робочих місць, підвищення продуктивності праці та збільшення обсягів виробництва. Міграція також сприяє зростанню споживчого попиту, оскільки мігранти витрачають зароблені кошти на житло, харчування, транспорт, медичне обслуговування та інші послуги.

Крім того, мігранти можуть виступати інвесторами, відкриваючи власний бізнес або підтримуючи економічну активність у галузях малого та середнього підприємництва. Це особливо важливо для економік, які прагнуть до диверсифікації і створення нових робочих місць. Внаслідок цього, економічна привабливість країни зростає, а мігранти допомагають збалансувати нестабільність на ринку праці.

Масова міграція має неоднозначний вплив на ринок праці в країнах-реципієнтах. З одного боку, мігранти часто готові працювати за нижчу заробітну плату в порівнянні з місцевими працівниками, що може призвести до зниження заробітної плати в певних секторах економіки, зокрема в низькооплачуваних професіях. Такий ефект найчастіше спостерігається у будівництві, сільському господарстві, сфері обслуговування.

З іншого боку, мігранти можуть позитивно впливати на конкурентоспроможність економіки завдяки своїй гнучкості у працевлаштуванні, мобільності та готовності працювати на умовах, які є менш привабливими для місцевих працівників. Крім того, у висококваліфікованих секторах (таких як ІТ чи медицина) залучення іноземних спеціалістів дозволяє країнам підтримувати високий рівень інноваційності та технологічного розвитку [47].

Хоча присутність мігрантів на ринку праці може створювати певний тиск на заробітну плату та умови праці, в довгостроковій перспективі країни

отримують вигоду через зростання продуктивності та розширення економічних можливостей.

Мігранти також роблять вагомий внесок у державний бюджет країни-реципієнта через сплату податків, внесків до соціальних та пенсійних фондів. Ці доходи сприяють підвищенню рівня соціального забезпечення та розвитку інфраструктури країни. Незважаючи на те, що мігранти часто потребують соціальних послуг (охорона здоров'я, освіта для дітей, житлові субсидії), їхній внесок у податкову систему часто перевищує витрати держави на їхнє утримання.

Фіскальні вигоди від міграції можуть проявлятися і в тому, що мігранти заповнюють ті робочі місця, які не приваблюють місцевих працівників, і таким чином сприяють безперервному функціонуванню економіки. Крім того, їхня активна участь у соціальних та економічних процесах стимулює розвиток внутрішнього ринку [14].

Таким чином, економічний вплив міграції на країни-реципієнти є переважно позитивним. Згідно з даними, у 2023 році легальна міграція до країн ОЕСР досягла рекордного показника в 6,5 мільйонів осіб, що сприяло економічному зростанню та створенню робочих місць. Чистий позитивний фіскальний ефект (коли доходи держави перевищують видатки) від біженців і прохачів притулку на економіку і держбюджет, наприклад, США оцінюють майже у \$124 млрд. Біженці й прохачі притулку принесли цій державі дохід у розмірі \$581 млрд. Міграція сприяє заповненню прогалин на ринку праці, зростанню економічної активності, а також поліпшенню бюджетних надходжень, що в цілому сприяє розвитку економіки країни. Однак водночас це явище потребує грамотного регулювання для зниження потенційних ризиків для ринку праці та забезпечення справедливих умов для всіх працівників.

Міграція людських ресурсів впливає не лише на країни, які приймають мігрантів, але й на країни, звідки ці мігранти виїжджають. Країни-емітенти зазнають різноманітних економічних ефектів, які можуть мати як

позитивний, так і негативний характер. До основних факторів впливу належать грошові перекази, відтік робочої сили, зменшення рівня безробіття та потенційне підвищення кваліфікації через зворотну міграцію.

Грошові перекази є одним із ключових економічних аспектів, що позитивно впливає на країни-емітенти. Мігранти, які працюють за кордоном, надсилають частину своїх заробітків додому, підтримуючи тим самим фінансове становище своїх сімей. Ці перекази сприяють покращенню добробуту домогосподарств, зменшенню рівня бідності та підвищенню загальної якості життя в країні. Вони забезпечують стабільний приплив іноземної валюти, що підтримує національну валюту та може слугувати джерелом для внутрішніх інвестицій (Табл 1.2.).

Таблиця 1.2.

ТОП-10 країн-одержувачів грошових переказів та Україна, млрд. дол. США

2015		2018		2020		2022	
Індія	68,91	Індія	78,61	Індія	83,15	Індія	100,0
Китай	63,94	Китай	67,41	Китай	59,51	Мексика	60,0
Філіппіни	29,70	Мексика	35,66	Мексика	42,88	Китай	51,0
Мексика	25,68	Філіппіни	33,83	Філіппіни	34,91	Філіппіни	38,0
Франція	24,60	Єгипет	28,92	Єгипет	29,60	Єгипет	32,0
Нігерія	20,81	Франція	26,43	Пакистан	26,11	Пакистан	31,0
Пакистан	19,91	Нігерія	24,31	Бангладеш	24,48	Бангладеш	22,0
Єгипет	18,32	Пакистан	21,01	В'єтнам	21,75	Нігерія	20,0
Німеччина	16,59	Німеччина	17,36	Нігерія	17,90	В'єтнам	19,0
Бангладеш	15,39	В'єтнам	15,93	Україна	17,21	Афганістан	17,0
Україна	7,00	Україна	14,40	Марокко	16,89	Україна	18,4

Джерело: складено автором за [53]

З табл. 1.2. видно, що грошові перекази з країн щорічно збільшуються.

За даними Світового банку, грошові перекази часто є значною часткою ВВП для багатьох країн, що розвиваються, і можуть навіть перевищувати обсяги прямих іноземних інвестицій або офіційної допомоги. Завдяки цьому країни-емітенти мають можливість покращувати інфраструктуру, розвивати соціальні програми та підтримувати мікроекономіку, особливо у віддалених або сільських регіонах (Табл. 1.3) [53].

Таблиця 1.3.

Топ-5 країн за обсягом отриманих грошових переказів та їх частки у ВВП

Країна	Обсяг переказів (млрд дол. США)	Частка у ВВП (%)
Індія	129	2.9
Мексика	68	3.5
Китай	48	0.3
Філіппіни	40	9.3
Пакистан	33	9.1

Джерело: складено автором за даними [53]

У 2024 році Індія отримала найбільший обсяг грошових переказів — 129 млрд доларів США, що склало 2,9% її ВВП. На другому місці — Мексика з 68 млрд доларів США (3,5% ВВП), а також Філіппіни, де грошові перекази склали 9,3% ВВП, свідчаючи про високу залежність від зовнішнього заробітку.

Однак значна залежність від грошових переказів може також створювати ризики для стабільності економіки, оскільки вона стає залежною від зовнішніх економічних чинників та ситуації на ринках праці в інших країнах.

В Табл. 1.4. наведені ТОП-10 країн-відправників грошових переказів міжнародних мігрантів. Наразі точні дані щодо обсягів грошових переказів

від країн-відправників, починаючи з 2022 року ще не опубліковані, однак, як видно, протягом багатьох років США залишаються основною країною-донором грошових переказів.

Таблиця 1.4.

ТОП-10 країн-відправників грошових переказів, млрд. дол. США

2015		2018		2020	
США	61,86	США	67,96	США	68
ОАЕ	40,33	ОАЕ	44,37	ОАЕ	43,2
Саудівська Аравія	38,79	Саудівська Аравія	36,12	Саудівська Аравія	34,6
Швейцарія	25,40	Швейцарія	26,60	Швейцарія	27,96
Китай	20,42	Німеччина	22,09	Німеччина	22,09
Російська Федерація	19,69	Російська Федерація	20,61	Кувейт	18,09
Німеччина	18,03	Китай	16,18	Франція	15,43
Кувейт	15,20	Кувейт	13,76	Російська Федерація	14,0
Франція	12,79	Франція	13,50	Катар	12,0
Катар	12,19	Південна Корея	12,89	Італія	10,0

Джерело: складено автором за даними [53]

Окрім абсолютних показників, варто звернути увагу на країни, де грошові перекази займають найбільшу частку у ВВП (Табл.1.5). У Таджикистані вони сягають 45% ВВП, а в Тонга — 38%. Такий рівень залежності свідчить про структурну роль трудової міграції у функціонуванні національних економік.

Таблиця 1.5.

Топ-5 країн, в яких грошові перекази становлять значну частину їхнього ВВП

Країна	Частка переказів у ВВП (%)
Таджикистан	45
Тонга	38
Нікарагуа	27
Ліван	27
Самоа	26

Джерело: складено автором за даними [53]

Ці дані підтверджують твердження, що грошові перекази можуть не лише полегшити економічний тиск на державу, але й відігравати роль економічного стабілізатора в умовах відсутності значних внутрішніх джерел фінансування.

Однак значна залежність від грошових переказів може також створювати ризики для стабільності економіки, оскільки вона стає залежною від зовнішніх економічних чинників та ситуації на ринках праці в інших країнах.

Одним із найбільших негативних економічних ефектів міжнародної міграції для країн-емітентів є відтік робочої сили, особливо висококваліфікованих працівників. Втрата таких фахівців може мати серйозні наслідки для економіки, зокрема в галузях, що потребують високої кваліфікації, таких як медицина, інженерія, наука та технології. Втрата кваліфікованих кадрів знижує потенціал розвитку науково-дослідних та інноваційних програм, що може сповільнити економічний розвиток та технологічний прогрес. Прикладами є:

Пакистан: У 2022 році близько 765 000 пакистанців емігрували, з них понад 100 000 були висококваліфікованими професіоналами, включаючи

лікарів, інженерів та IT-спеціалістів. У першій половині 2023 року ця цифра зросла до 800 000, що свідчить про прискорення відтоку кадрів [78].

Гана: За оцінками Світового банку, приблизно 50% підготовлених медичних працівників Гани працюють за кордоном, що призводить до щорічних втрат близько 1 мільярда доларів через відтік мізків [77].

Іран: У 2024 році Іран зафіксував рекордну кількість студентів та професіоналів, які емігрували через економічні труднощі та політичну нестабільність, що спричинило дефіцит навичок та уповільнення інновацій [75].

Цей процес відомий як «відтік мізків» і він особливо негативно впливає на країни з низьким рівнем економічного розвитку, які не можуть конкурувати із зарубіжними ринками праці щодо зарплат та умов роботи. У результаті країна втрачає інвестиції в освіту та професійну підготовку своїх громадян, оскільки ці люди реалізують свій потенціал за кордоном, а не на батьківщині [80].

Міграція також може мати позитивний вплив на економіку країни-емітента, зокрема через зменшення рівня безробіття. У країнах з високим рівнем безробіття люди, які не можуть знайти роботу на внутрішньому ринку, отримують можливість працевлаштуватися за кордоном. Це допомагає зменшити соціальну напругу та економічні проблеми, пов'язані з безробіттям, особливо серед молоді.

Крім того, зниження безробіття сприяє підвищенню рівня доходів у країні, оскільки мігранти можуть надсилати грошові перекази своїм родинам, які залишилися вдома. Водночас це зменшує тиск на систему соціального забезпечення країни-емітента, оскільки менша кількість людей потребує державної підтримки.

Ще одним потенційно позитивним аспектом міжнародної міграції для країн-емітентів є зворотна міграція. Після кількох років роботи за кордоном деякі мігранти вирішують повернутися на батьківщину, приводячи з собою нові знання, досвід і професійні навички, здобуті за кордоном. Це може

підвищити рівень кваліфікації робочої сили у країні-емітенті та сприяти розвитку нових галузей економіки, впровадженню нових технологій і покращенню бізнес-процесів [81].

Крім того, зворотні мігранти можуть інвестувати свої заощадження у відкриття власного бізнесу або в розвиток малого та середнього підприємництва в рідній країні, що стимулює економічний розвиток і створює нові робочі місця.

Проте варто зазначити, що рівень зворотної міграції зазвичай залежить від умов у країні походження. Якщо країна-емітент продовжує стикатися з економічними труднощами, політичною нестабільністю чи недостатньою кількістю робочих місць, мігранти можуть не мати стимулу для повернення.

Таким чином, міжнародна міграція має значний вплив на країни-емітенти, як позитивний, так і негативний. Грошові перекази та зменшення рівня безробіття сприяють покращенню економічного становища країн-емітентів, тоді як відтік висококваліфікованих працівників може створювати труднощі для їхнього економічного розвитку. Зворотна міграція, за умови сприятливих умов, може стати важливим інструментом для підвищення кваліфікації робочої сили та розвитку нових секторів економіки.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи було розглянуто сутність та класифікацію міжнародної міграції людських ресурсів, причини та фактори, що впливають на трудову міграцію, а також вплив цього процесу на економічний розвиток країн. Міжнародна міграція є складним і багатогранним явищем, яке охоплює переміщення робочої сили з однієї країни в іншу з різними цілями: економічними, соціальними, політичними чи екологічними.

Міжнародна міграція людських ресурсів є важливим чинником глобалізації, що забезпечує переміщення робочої сили в країни з вищим рівнем економічного розвитку та покращеними умовами працевлаштування. Вона сприяє перерозподілу людських ресурсів між країнами, знижуючи дисбаланс на ринку праці.

Причини міграції є різноманітними і включають економічні чинники, такі як різниця в рівнях заробітної плати, високий рівень безробіття в країнах-емітентах та низький рівень життя. Соціальні фактори, зокрема доступ до кращих умов життя та соціальних послуг, також є важливими мотивами для переміщення людей за кордон. Політичні та демографічні чинники відіграють ключову роль у визначенні масштабів і напрямків міграційних потоків.

Економічний вплив міграції на країни-реципієнти та країни-емітенти є неоднозначним. Для країн-реципієнтів міжнародна міграція дозволяє заповнити дефіцит робочої сили, збільшити економічну активність та забезпечити додаткові надходження до державного бюджету. Проте, вона також може створювати тиск на ринок праці та соціальні послуги.

Для країн-емітентів міграція приносить користь у вигляді грошових переказів і зниження безробіття, але водночас створює ризики втрати висококваліфікованих працівників, що може негативно позначитися на економічному зростанні та розвитку ключових секторів.

Зворотна міграція та залучення працівників, які здобули знання і навички за кордоном, можуть позитивно впливати на розвиток економіки країни-емітента, сприяючи розвитку нових секторів та впровадженню сучасних технологій.

Таким чином, міжнародна міграція людських ресурсів має складний та багатофакторний вплив на економіки як країн-реципієнтів, так і країн-емітентів. Цей процес вимагає ретельного управління та координації між державами для мінімізації негативних наслідків та максимізації економічної вигоди для всіх учасників.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

2.1. Сучасні тенденції міграційних процесів у глобальній економіці

Міжнародна міграція людських ресурсів є важливим аспектом глобальної економіки, який продовжує розширюватися з кожним роком. За останні десятиліття кількість людей, які вирішують змінити місце проживання через різні чинники, значно зросла.

Станом на 2024 рік, за даними ООН, у світі налічується щонайменше 281 мільйон мігрантів, що становить приблизно кожну тридцяту людину на планеті. Найбільша кількість мігрантів проживає в Європі, де майже чверть працівників є вихідцями з інших регіонів. Це свідчить про те, що міграція є глобальним і постійно зростаючим явищем, яке охоплює всі континенти та країни (Рис. 2.1.-2.2.).

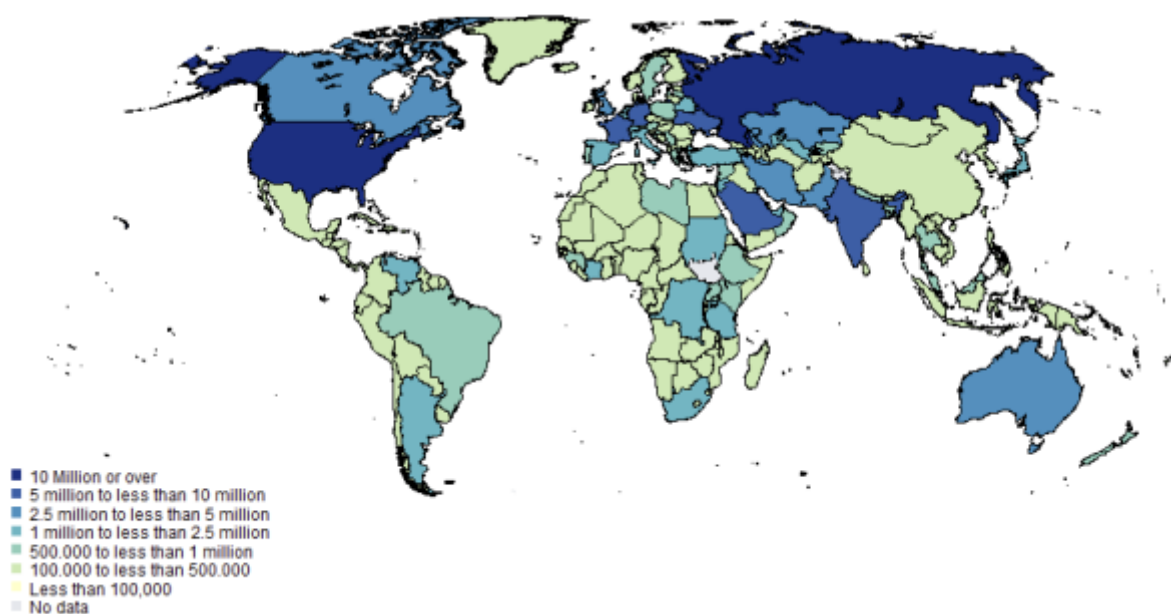

Рис. 2.1. Кількість міжнародних мігрантів, млн. осіб

Джерело: [74].

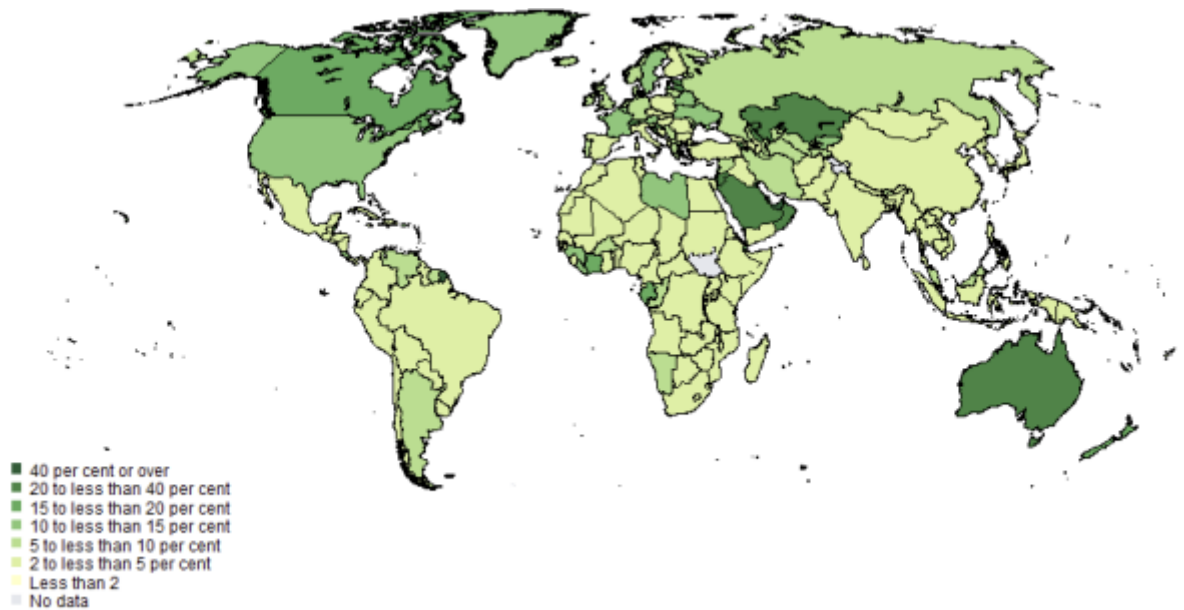

Рис. 2.2. Міжнародні мігранти у % до загальної кількості населення
Джерело: [74].

Збільшення кількості мігрантів зумовлене цілим комплексом економічних, соціальних, політичних та екологічних факторів. Економічні причини є найпоширенішими серед мотивів для міграції. Люди шукають кращих умов для працевлаштування, вищих заробітків і стабільності в економічно розвинених країнах. Значна різниця в рівнях доходів між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, стимулює трудову міграцію. Крім того, бідність та високий рівень безробіття в країнах-емітентах штовхають людей до виїзду за кордон у пошуках можливостей для самореалізації.

Соціальні фактори, такі як доступ до якісної освіти, медичних послуг, а також безпека і загальний рівень життя, також мотивують людей залишати свої рідні країни. Багато мігрантів вирушають до розвинених країн для отримання освіти або возз'єднання з родиною, прагнучі покращити свої соціальні умови.

Політична нестабільність, збройні конфлікти, порушення прав людини змушують людей залишати свої домівки. Біженці та вимушені переселенці складають значну частину міграційних потоків. У сучасному світі конфлікти

в Сирії, Афганістані, Україні та інших регіонах значно збільшили кількість людей, які шукають притулок у безпечніших країнах.

Станом на кінець 2023 року, за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), загальна кількість примусово переміщених осіб досягла 117,3 мільйона, що на 8% більше порівняно з попереднім роком. Зокрема, конфлікт у Судані призвів до того, що близько 9,1 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами, що є найбільшим показником внутрішнього переміщення, зафіксованим на той час [1].

Екологічні фактори також відіграють зростаючу роль у міжнародній міграції. Зміни клімату, зростання кількості природних катастроф, як-от повені, посухи, урагани та землетруси, змушують людей шукати нові місця для проживання. Такі міграційні потоки називають "екологічною міграцією", і цей феномен набуває все більшого значення в умовах глобального потепління.

У 2022 році майже 32 мільйони випадків переміщення були спричинені погодними катаклізмами, що на 41% більше порівняно з 2008 роком. За прогнозами, до 2050 року кількість внутрішніх мігрантів, зумовлених кліматичними змінами, може сягнути від 44 до 216 мільйонів осіб. За прогнозами, до 2050 року кількість внутрішніх мігрантів, зумовлених кліматичними змінами, може сягнути від 44 до 216 мільйонів осіб [69].

Рис. 2.3. ілюструє зростання кількості примусово переміщених осіб у світі з 2010 по 2023 рік. Стрімке зростання після 2020 року пов'язане з конфліктами в Україні, Афганістані та інших регіонах.

Рис. 2.3. Кількість примусово переміщених осіб у світі з 2010 по 2023 рік.

Джерело: складено автором за [70]

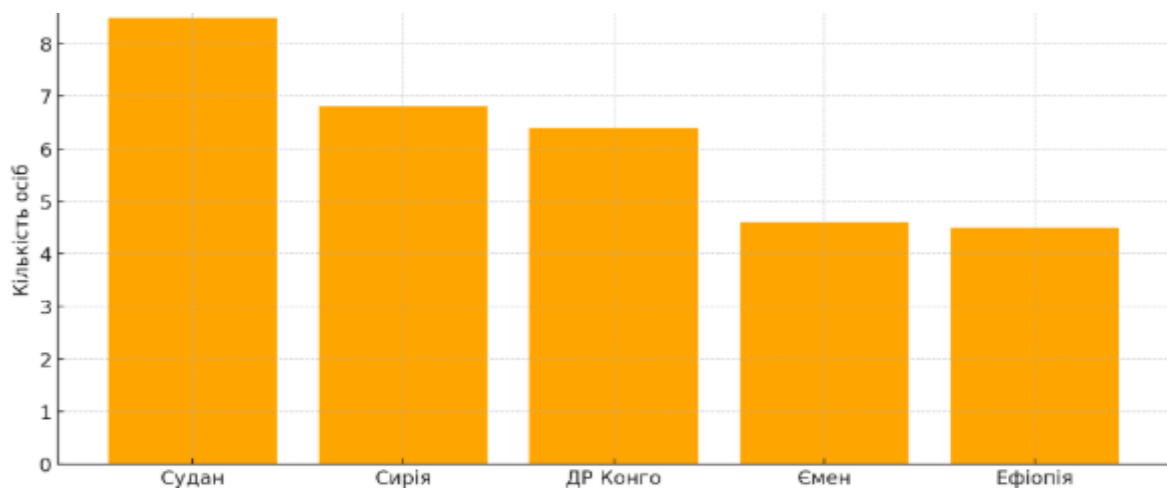

Рис. 2.4. Переміщення, спричинені погодними катастрофами у 2023 році.

Джерело: складено автором за [32]

Рис. 2.4. демонструє масштаби внутрішнього переміщення у 2023 році, де Судан є лідером за кількістю переміщених осіб серед інших країн із високим рівнем внутрішньої міграції.

Рис. 2.5. демонструє переміщення, спричинені погодними катастрофами у 2008 і 2022 роках у порівнянні.

Переміщення, спричинені погодними катастрофами (2008 vs. 2022)

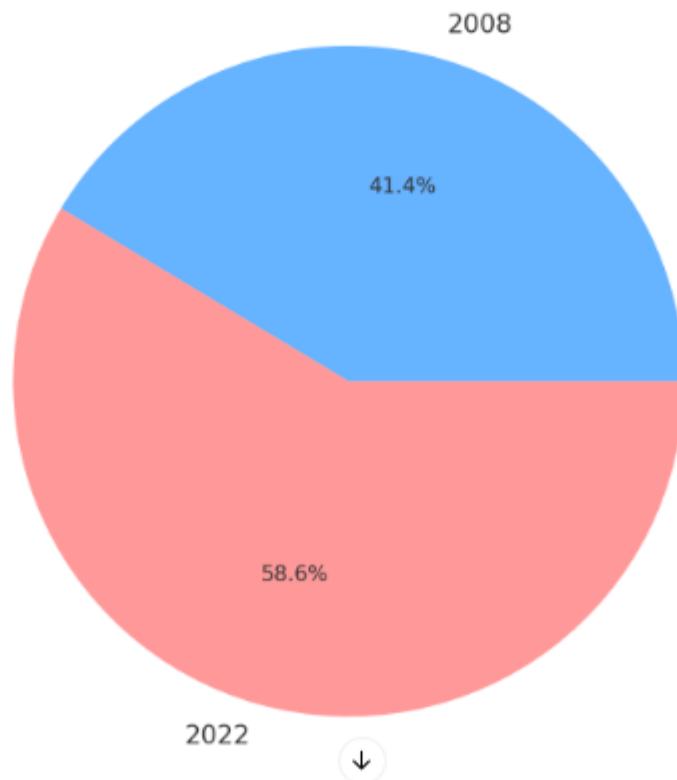

Рис. 2.5. Переміщення спричинені погодними катастрофами, 2008 та 2022 роки.

Джерело: складено автором за [32]

Діаграма 2.5. наочно ілюструє збільшення кількості переміщень, спричинених погодними катастрофами, з 3.6 млн у 2008 році до 5.1 млн у 2022 році, що свідчить про зростання екологічного тиску на міграційні процеси.

Однією з найбільш помітних тенденцій є зростання інтенсивності міграційних потоків з країн, що розвиваються, до розвинених країн. Країни з високим рівнем економічного розвитку, такі як США, Канада, країни Європейського Союзу, Австралія та Японія, залишаються основними точками призначення для міжнародних мігрантів. Розвинені країни приваблюють мігрантів своїми вищими заробітками, можливістю кар'єрного зростання, доступом до соціальних благ та політичною стабільністю.

Зростання міграційних потоків з країн, що розвиваються, пояснюється кількома причинами. Демографічний вибух у країнах, що розвиваються. Швидке зростання населення в таких регіонах, як Африка, Південна Азія та Латинська Америка, створює тиск на ринки праці та обмежує економічні можливості для молоді. Високий рівень безробіття та низькі доходи змушують людей шукати кращі можливості за межами своїх країн.

Старіння населення в розвинених країнах. У багатьох розвинених країнах, таких як Німеччина (станом на 2023 рік, частка населення віком 65 років і старше становила приблизно 22,79% від загальної чисельності населення [53]), Японія (у 2023 році близько 29,1% населення Японії були віком 65 років і старше [54]), Італія (станом на 2024 рік, 24,3% італійського населення були віком 65 років і старше [55]), спостерігається процес старіння населення, що призводить до дефіциту робочої сили. Це змушує уряди цих країн активно залучати мігрантів, особливо молодь та кваліфікованих працівників, для підтримки стабільного економічного розвитку.

Трудова міграція стає все більш важливим фактором для розвитку економік країн, що розвиваються, оскільки заробітчани надсилають значні грошові перекази додому. Це стимулює людей з бідних країн їхати на роботу за кордон, де вони можуть заробити більше та забезпечити кращі умови для своїх родин.

У результаті, глобальна міграція стає невід'ємною частиною сучасного світу, і її обсяги продовжують зростати. Це явище має величезний вплив на економіки як країн-реципієнтів, так і країн-емітентів, що робить важливим розуміння динаміки сучасних міграційних процесів і їхнього управління на глобальному рівні.

США (Рис. 2.6.), Канада (Рис. 2.7.), Австралія (Рис. 2.8.) та Західна Європа залишаються одними з основних точок призначення для мігрантів через високий рівень економічного розвитку, стабільність, соціальні програми та можливості для кар'єрного зростання. Ці країни продовжують приваблювати як низькокваліфіковану робочу силу, так і

висококваліфікованих фахівців у таких галузях, як ІТ, медицина, інженерія [39].

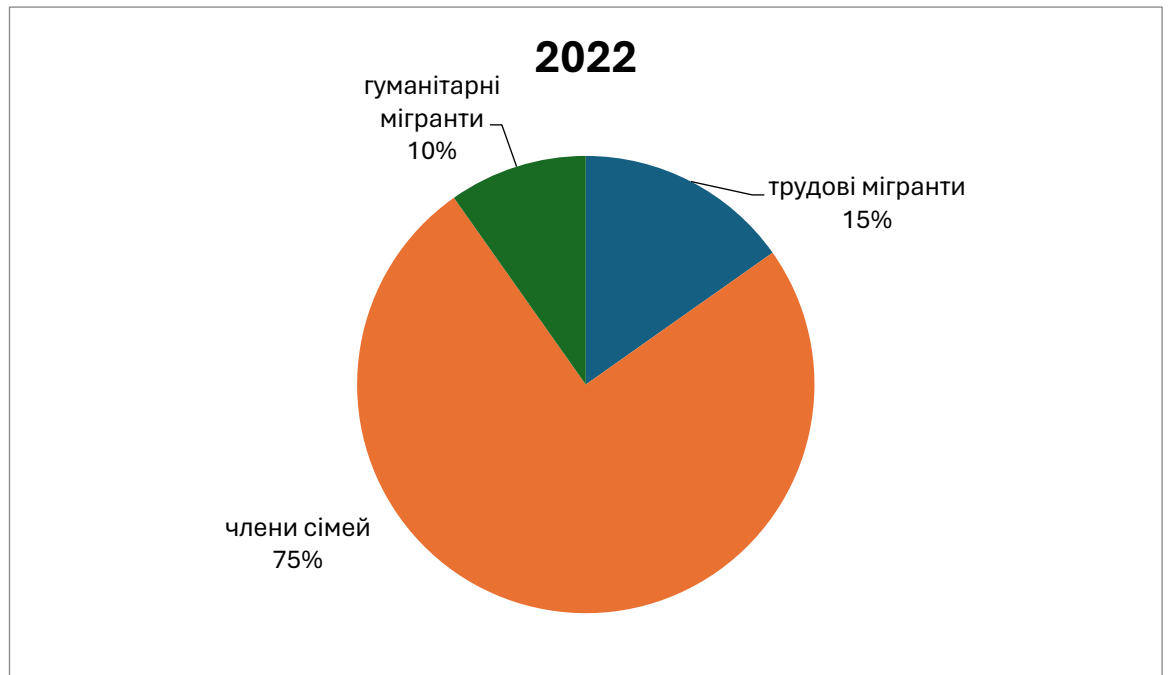

Рис. 2.6. Кількість мігрантів до США у 2022 році, %

Джерело: складено автором за [39]

США у 2022 році прийняли понад 1 мільйон нових іммігрантів на постійній основі, що на 26% більше, ніж у 2021 році. З них 14% склали трудові мігранти, 69% — члени сімей, а 9% — гуманітарні мігранти.

Канада у 2022 році прийняла 438 000 нових іммігрантів, що на 8% більше, ніж у 2021 році. З них 31% були трудовими мігрантами, 50% — членами сімей, а 17% — гуманітарними мігрантами.

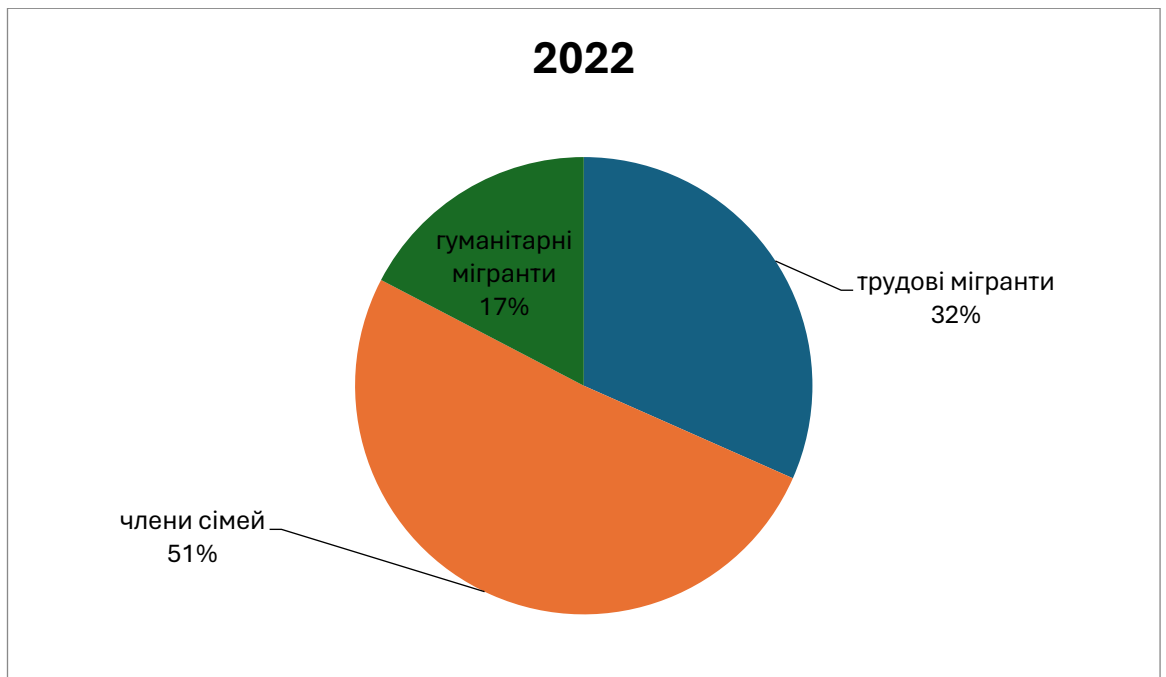

Рис. 2.7. Кількість мігрантів до Канади у 2022 році, %

Джерело: складено автором за [39]

У 2022 році Австралія прийняла 171 000 нових іммігрантів на довгостроковій або постійній основі, що на 0,3% більше, ніж у 2021 році. З них 24% були трудовими мігрантами, 60% — членами сімей, а 8% — гуманітарними мігрантами.

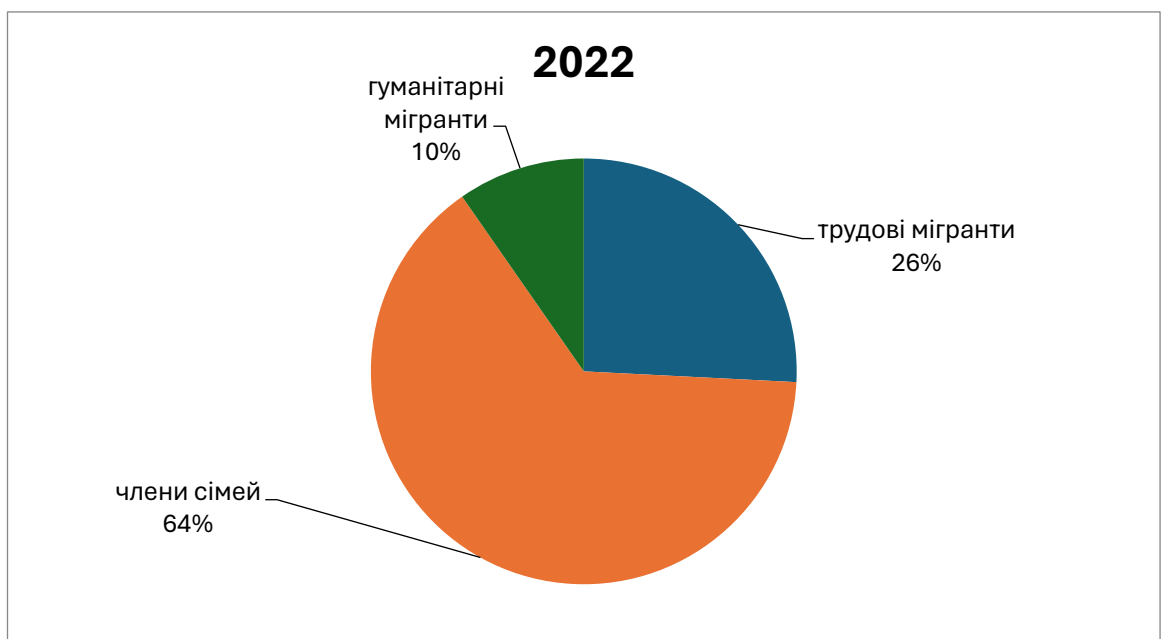

Рис. 2.8. Кількість мігрантів до Австралії у 2022 році, %

Джерело: складено автором за [39]

У 2023 році багато країн ОЕСР відзначили зростання кількості трудових мігрантів, особливо у Великій Британії, Канаді та Німеччині. Зокрема, Велика Британія залучила 283 000 трудових мігрантів, що на 48% більше, ніж у попередньому році, значною мірою завдяки набору працівників у сектор охорони здоров'я [34].

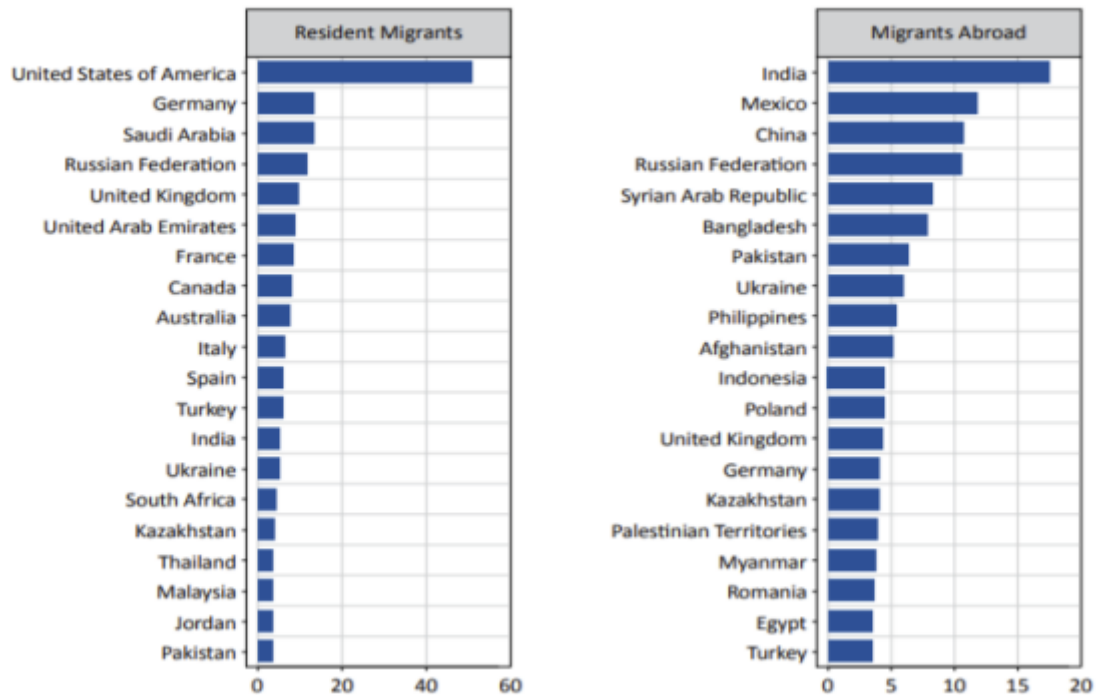

Рис. 2.9. ТОП-20 країн призначення (зліва) та походження (справа) міжнародних мігрантів у 2023 р., млн.

Джерело: складено автором за [34].

Ці країни продовжують приваблювати як низькокваліфіковану робочу силу, так і висококваліфікованих фахівців у таких галузях, як ІТ, медицина, інженерія.

Проте конкуренція за мігрантів серед цих країн посилюється, що призводить до змін у політиках залучення іноземних працівників. Наприклад, Канада активно спрощує міграційні процедури для висококваліфікованих працівників, пропонуючи програми швидкого отримання дозволів на проживання та громадянства. Австралія також впроваджує програми для залучення молоді та фахівців з новітніх технологій.

Окрім традиційних країн, нові центри економічного зростання, такі як країни Близького Сходу, Азії та Латинської Америки, стають привабливими для мігрантів завдяки високим темпам економічного розвитку та створенню нових робочих місць. Це явище є результатом глобалізації та швидкого розвитку економік цих регіонів.

ОАЕ, Саудівська Аравія, Катар та інші країни Перської затоки стали важливими осередками для трудової міграції завдяки масштабним інвестиціям в інфраструктуру та розвиток секторів економіки, таких як енергетика, будівництво, туризм і фінансові послуги.

Частка мігрантів в загальній кількості населення (Рис. 2.10.) є найвищою в таких країнах, як ОАЕ (88%), Катар (75%), Кувейт (74%), Бахрейн (51%), Сінгапур (45%).

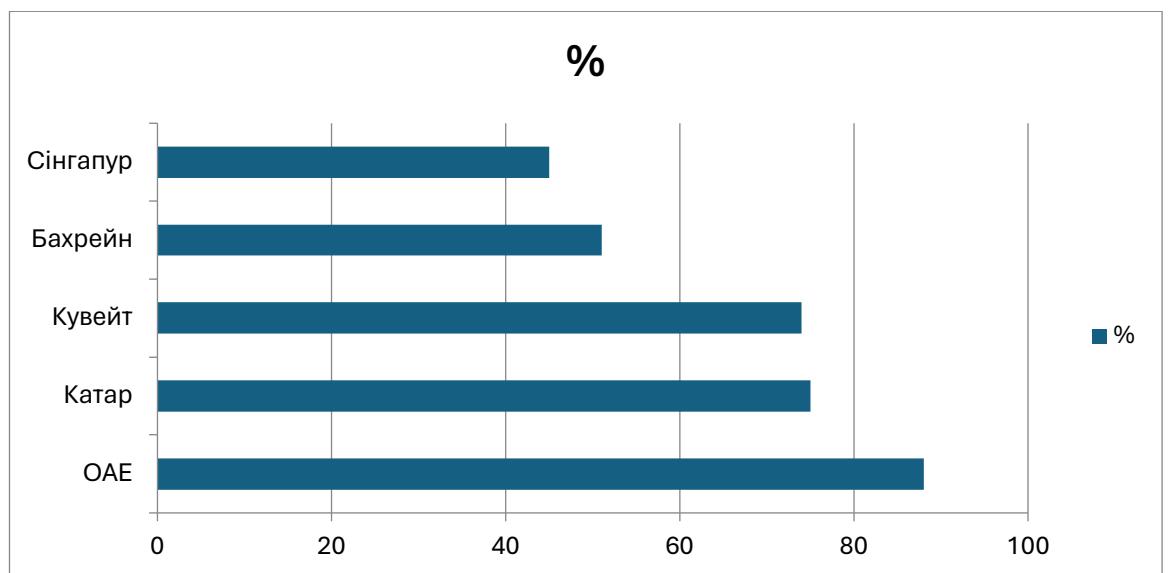

Рис. 2.10. Частка мігрантів в загальній кількості населення

Джерело: складено автором за [72].

Ці країни активно залучають іноземних працівників як для низько кваліфікованої праці, так і для кваліфікованих фахівців з різних галузей. Міграційні потоки до цих країн значно зросли за останні десятиліття, і ці країни зараз посідають чільне місце серед основних пунктів призначення для мігрантів з країн Азії, Африки та навіть Європи [72].

Деякі азійські країни, такі як Сінгапур, Південна Корея, Китай і Малайзія, стали новими точками міграційних потоків завдяки високим темпам економічного зростання та розвитку інноваційних технологій. Сінгапур, наприклад, є одним з найбільших центрів для фінансових послуг та ІТ-технологій, що приваблює фахівців з усього світу. Південна Корея активно залучає іноземних працівників для своїх передових виробничих і технологічних секторів.

Загалом, Азія є регіоном походження для понад 40% світових міжнародних мігрантів, що становить близько 115 мільйонів осіб. З них понад половина (69 мільйонів) проживає в інших країнах Азії, що свідчить про значний рівень внутрішньорегіональної міграції [76].

Країни Латинської Америки, такі як Чилі, Бразилія та Аргентина, також починають відігравати важливу роль у глобальних міграційних потоках. Ці країни приваблюють іноземних інвесторів і мігрантів завдяки зростаючій економіці та розвитку нових секторів, таких як видобувна промисловість, сільське господарство та технології. Особливо помітна міграція до цих країн з сусідніх держав у межах регіону.

Окрім міжконтинентальної міграції, значно зросла роль регіональних міграційних потоків. Міграція в межах регіонів часто є результатом економічної інтеграції та створення спільних ринків праці.

У межах ЄС діє принцип свободи пересування, який дозволяє громадянам країн-членів вільно переміщатися та працювати в будь-якій країні Союзу. Це призводить до значних міграційних потоків між країнами ЄС, де громадяни зі Східної Європи (зокрема, Польщі, Румунії, Болгарії) мігрують до більш економічно розвинених країн Західної Європи, таких як Німеччина, Франція та Велика Британія (до виходу з ЄС). Така інтеграція ринку праці сприяє економічному зростанню країн-реципієнтів і дозволяє країнам-емітентам знижувати рівень безробіття та отримувати вигоди від грошових переказів мігрантів [28].

У межах африканського континенту міграція часто спричинена економічними і політичними чинниками. Сусідні країни з більш стабільною економікою та політичною ситуацією, такі як ПАР, Нігерія або Кенія, стають головними пунктами призначення для мігрантів із менш розвинених або конфліктних країн. Африканський Союз намагається стимулювати економічну інтеграцію та сприяти вільному переміщенню робочої сили в межах континенту, що може допомогти регулювати міграційні процеси.

Інтеграція в рамках торгових блоків, таких як МЕРКОСУР, сприяє міграції робочої сили в межах регіону. Наприклад, робітники з Парагваю та Болівії часто мігрують до Бразилії та Аргентини для пошуку роботи у сільськогосподарському або будівельному секторах.

Як видно з Рис. 2.11, міжнародна трудова міграція сприяє зростанню чисельності населення у працездатному віці (20-64 роки) в приймаючих країнах, оскільки найбільша чисельність міжнародних мігрантів (близько 74%) є саме особами працездатного віку. Наприклад, у Люксембурзі 49% народжень сьогодні припадає на жінок-іноземок, Австралії – 23,2%, Швейцарії – 22,5%, Великій Британії – 15%. Це означає, що швидшими темпами, ніж власне імміграція, зростає кількість осіб, у яких хоча б один з батьків є іммігрантом, тобто належить до іншої культури, що в контексті посилення етнічної різноманітності є вкрай важливим.

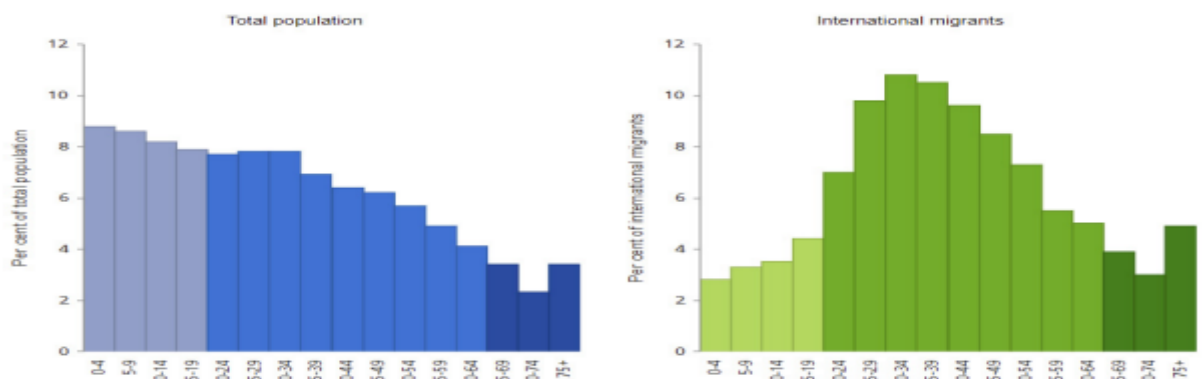

Рис. 2.11. Віковий розподіл загальної кількості населення та міжнародних мігрантів в світі

Джерело: [58].

Сучасні зміни в напрямках міграційних потоків демонструють, що міжнародна міграція більше не обмежується традиційними приймаючими країнами. Нові центри економічного зростання в Азії, Близькому Сході та Латинській Америці відіграють дедалі важливішу роль у перерозподілі робочої сили на глобальному рівні. Окрім того, регіональна міграція набирає обертів завдяки інтеграційним процесам і відкриттю ринків праці в межах економічних союзів.

Для оцінки інтеграції мігрантів в приймаючій країні, що включає надання громадянства та антидискримінацію використовують індекс політики інтеграції мігрантів. Загалом індекс політики інтеграції мігрантів (MIPEX) є унікальним інструментом, який вимірює та порівнює політики інтеграції мігрантів у понад 50 країнах світу, включаючи всі держави-члени ЄС та кілька асоційованих країн ЄС. Він охоплює вісім сфер політики: мобільність на ринку праці, освіта, політична участь, возз'єднання сім'ї, доступ до громадянства, охорона здоров'я, постійне проживання та боротьба з дискримінацією.

Остання доступна версія індексу була оприлюднена у 2020 році. За даними Індексу політики інтеграції мігрантів (MIPEX), до першої п'ятірки країн з найбільш сприятливою політикою інтеграції мігрантів увійшли: Швеція, Фінляндія, Португалія, Канада, Нова Зеландія (див. Табл 2.1).

Станом на 2020 рік, Україна набрала 48 зі 100 можливих балів у MIPEX. Цей результат свідчить про те, що українська політика інтеграції мігрантів перебуває на схожому рівні з такими країнами Європи, як Молдова та Румунія, і є дещо більш інклюзивною порівняно з Польщею, Словаччиною.

Таблиця 2.1.

Топ-10 країн з найбільш сприятливою політикою інтеграції мігрантів та їхніми балами

Країна	MIREX 2020
Швеція	86
Фінляндія	85
Португалія	81
Канада	80
Нова Зеландія	77
США	73
Бельгія	69
Норвегія	69
Ірландія	64
Бразилія	64

Джерело: складено за [32].

Ці країни демонструють комплексний підхід до інтеграції, забезпечуючи рівні права, можливості та безпеку для мігрантів та громадян. Їхні політики сприяють сприйняттю мігрантів як рівноправних членів суспільства та потенційних громадян.

Для порівняння наведемо і деякі інші країни:

1. Китай: 32 бали
2. Кіпр: 41 бал
3. Індія: 24 бали
4. Індонезія: 26 балів
5. Йорданія: 21 бал
6. Саудівська Аравія: 10 балів
7. Об'єднані Арабські Емірати: 30 балів

MIREX є корисним інструментом для оцінки та порівняння того, що роблять уряди для сприяння інтеграції мігрантів у всіх проаналізованих

країнах. Він допомагає визначити сильні та слабкі сторони національних політик інтеграції та сприяє обміну передовим досвідом між країнами.

Використання MIREX дозволяє урядам та громадським організаціям оцінювати ефективність своїх політик інтеграції та вносити необхідні корективи для покращення умов життя мігрантів та їхньої успішної інтеграції в суспільство.

2.2. Вплив глобальних викликів на динаміку та структуру міграційних потоків

Фінансові та економічні кризи часто виступають потужними чинниками, що стимулюють міжнародну міграцію. У періоди криз, коли національні економіки стикаються зі скороченням виробництва, падінням рівня зайнятості та зниженням заробітних плат, люди починають активно шукати кращі економічні можливості за кордоном. Це явище особливо помітне в країнах, де економічна нестабільність є постійною проблемою або де кризи викликають різке погіршення економічної ситуації.

Глобальна фінансова криза 2008 року стала одним із яскравих прикладів того, як економічні потрясіння впливають на міграційні потоки. Криза почалася в США, але швидко поширилася на інші країни, особливо на країни Європи, Латинської Америки та Південної Азії, спричинивши серйозні економічні наслідки, включаючи масове скорочення робочих місць та падіння доходів населення [49].

У Європі, де країни Південної Європи, такі як Іспанія, Греція та Італія, особливо постраждали від економічного спаду, рівень безробіття різко зріс, що призвело до значного відтоку трудових мігрантів до інших частин Європи або за її межі. Наприклад, багато іспанців виїжджали до Німеччини, Великої Британії або Латинської Америки в пошуках роботи.

У Латинській Америці, країни, які традиційно мали високі показники трудової міграції, такі як Мексика та Еквадор, зазнали зниження доходів

через скорочення попиту на робочу силу у США та Європі. Це зумовило зменшення потоків мігрантів до цих країн та сприяло зміні напрямків міграції.

У Південній Азії криза також вплинула на міграцію, оскільки багато робітників, які працювали в будівельному секторі та обслуговуванні в країнах Перської затоки, втратили роботу через падіння інвестицій в інфраструктурні проекти.

Економічні кризи спричиняють зростання рівня безробіття, що стає одним із головних чинників, які штовхають людей до міграції. Безробіття особливо впливає на молодь та некваліфікованих працівників, для яких можливості працевлаштування різко скорочуються. Люди в таких умовах змушені шукати роботу за кордоном, де економічна ситуація є більш стабільною. Трудова міграція стає для них єдиною можливістю уникнути тривалого безробіття та покращити свій економічний стан. Динаміка рівня безробіття та зайнятості по світу представлена на Рис.2.12-Рис. 2.13.

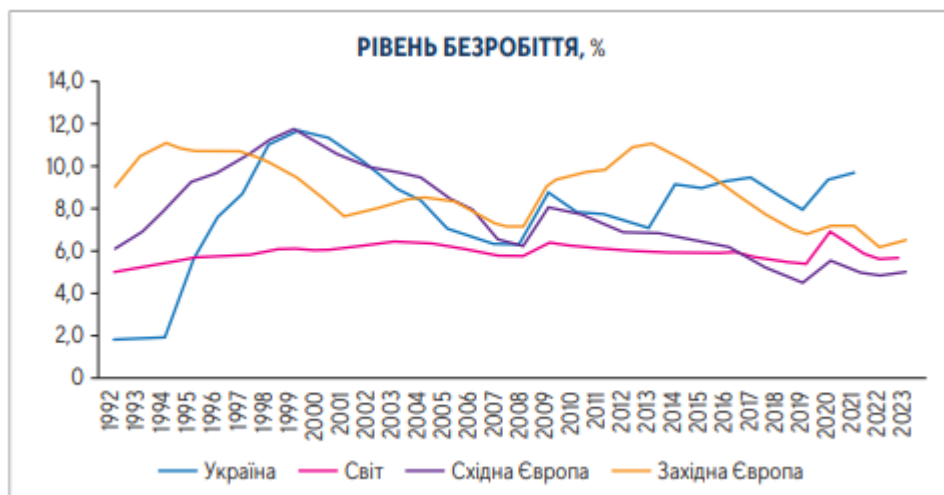

Рис. 2.12. Динаміка рівня безробіття, %

Джерело: складено автором за [58].

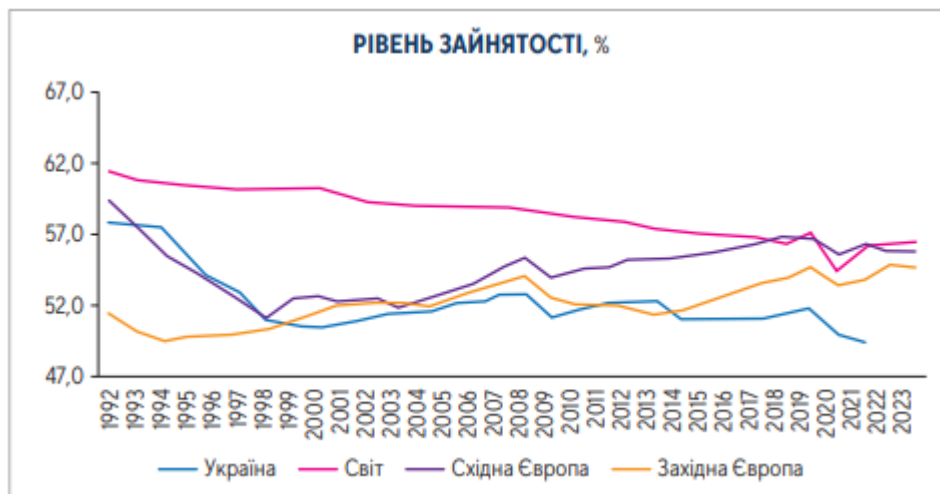

Рис.2.13. Динаміка рівня зайнятості, %

Джерело: складено автором за [58].

Наприклад, після кризи 2008 року рівень безробіття в Іспанії перевищив 20%, що змусило багатьох громадян шукати роботу в інших країнах ЄС або Латинської Америки. У Греції також спостерігався масовий відтік кваліфікованих працівників, особливо молоді, до Німеччини, Великої Британії та інших країн [57].

Крім того, під час криз компанії часто змушені скорочувати витрати на оплату праці. Зниження заробітних плат, особливо в секторах з низькою доданою вартістю, таких як будівництво, сільське господарство, обслуговування, робить ці роботи менш привабливими для місцевих працівників. Це підвищує конкуренцію на ринку праці та сприяє збільшенню міграції до тих країн, де зарплати є вищими, а економічні умови стабільнішими.

У періоди економічних криз міграційні потоки зазвичай спрямовані до країн, які продовжують демонструвати економічну стабільність. Такі країни, як Німеччина, Канада, Австралія, зберігають високий попит на робочу силу навіть під час глобальних фінансових потрясінь. Це робить їх привабливими для трудових мігрантів, які шукають безпечних умов для працевлаштування та стабільних заробітків.

Наприклад, під час фінансової кризи 2008 року Німеччина змогла уникнути значного спаду в порівнянні з іншими країнами ЄС, що сприяло збільшенню потоку мігрантів до її ринку праці. Ця країна продовжує залучати як низькокваліфікованих працівників для таких галузей, як будівництво та виробництво, так і висококваліфікованих спеціалістів у сфері інженерії та технологій [61].

Економічні кризи посилюють економічну нерівність між країнами, що часто стає основою для тривалої міграції. У багатьох випадках трудові мігранти залишають свої країни не тільки на період кризи, але й на постійне проживання за кордоном, оскільки вони стикаються з постійними економічними труднощами вдома. Це сприяє формуванню діаспор та трудових потоків, які зберігаються навіть після завершення економічних потрясінь.

У підсумку, економічні кризи є сильним стимулом для міжнародної міграції, оскільки вони погіршують економічну ситуацію в окремих країнах і регіонах, зменшують можливості для працевлаштування та підвищують економічну нерівність. Міграція стає для багатьох людей шляхом до виживання та поліпшення свого економічного становища в умовах нестабільності.

Збройні конфлікти є однією з найгостріших форм політичної нестабільності, яка змушує людей тікати з зон бойових дій. Конфлікти у Сирії, Афганістані, Україні, Ємені, Лівії, а також у багатьох країнах Африки створили величезні потоки біженців. Люди, які залишають свої домівки, рятуються від насильства, загрози життю, втрати житла та засобів до існування.

Збройний конфлікт в Сирії, що триває з 2011 року, спричинив найбільшу гуманітарну кризу сучасності. Близько 6 мільйонів сирійців стали біженцями, а ще мільйони були вимушені переселитися всередині країни. Основні напрямки міграції сирійців – країни Європи, Туреччина, Ліван та Йорданія.

Багаторічний конфлікт в Афганістані також породив значні потоки мігрантів. Захоплення країни талібами в 2021 році спричинило нову хвилю вимушеної міграції, оскільки люди намагалися покинути країну через страх перед репресіями та порушеннями прав людини [55].

Війна в Україні, яка почалася в 2014 році і загострилася в 2022 році після повномасштабного вторгнення росії, спричинила значний відтік населення. Мільйони українців були змушені покинути свої домівки та шукати притулок у країнах Європи та інших регіонах. Біженці з України отримали підтримку з боку ЄС, що дозволило їм швидко інтегруватися в країни-реципієнти.

Конфлікти в Південному Судані, Сомалі, Конго та інших країнах також створюють постійні потоки біженців, які шукають притулку у сусідніх країнах або в Європі. Африканський континент залишається однією з найбільш кризових зон з точки зору вимушеної міграції.

Політичні репресії є ще однією важливою причиною вимушеної міграції. У деяких країнах люди переслідуються за свої політичні погляди, релігійні переконання або етнічну приналежність. Політичні режими часто використовують насильство і репресії для придушення опозиції та будь-яких проявів інакодумства, що змушує людей шукати безпечніше середовище за межами своїх країн.

Економічна та політична криза у Венесуелі змусила мільйони людей покинути країну через брак харчових продуктів, медичних засобів, а також через репресії з боку уряду. Головні напрямки міграції венесуельців – Колумбія, Перу, Еквадор та інші країни Латинської Америки.

Переслідування рохінджа, мусульманської меншини, урядом М'янми призвело до масштабного переселення людей. Сотні тисяч рохінджа були змушені тікати до сусідньої Бангладеш, щоб врятуватися від насильства та дискримінації [54].

Політичні репресії та сувора диктатура у Північній Кореї призвели до того, що багато людей намагаються втекти з країни, ризикуючи своїм

життям. Основними напрямками для північнокорейських біженців є Південна Корея та Китай.

Політична нестабільність і порушення прав людини породжують нові хвилі міграції, коли люди шукають безпеки і свободи в інших країнах. Міграційні потоки, викликані політичними кризами, часто мають довготривалий характер, оскільки країни, з яких тікають біженці, не завжди швидко відновлюються після конфліктів і криз.

Міжнародні організації, такі як ООН та Міжнародна організація з міграції, відіграють важливу роль у наданні допомоги біженцям і переміщеним особам. Вони працюють над захистом прав біженців та забезпеченням гуманітарної допомоги тим, хто змушений покинути свої домівки через політичні причини.

ООН та інші організації створюють програми, що допомагають біженцям отримати притулок у країнах-реципієнтах. Такі програми сприяють інтеграції мігрантів у нові суспільства, надають їм доступ до медичних послуг, освіти та роботи.

Міжнародні угоди, такі як Конвенція про статус біженців 1951 року, спрямовані на забезпечення захисту для тих, хто тікає від переслідувань через політичні або інші причини.

Динаміка кількості біженців з ТОП-5 країн їх походження представлена на Рис. 2.14., а динаміка кількості біженців в ТОП-5 країн їх спрямування представлена на Рис. 2.15.

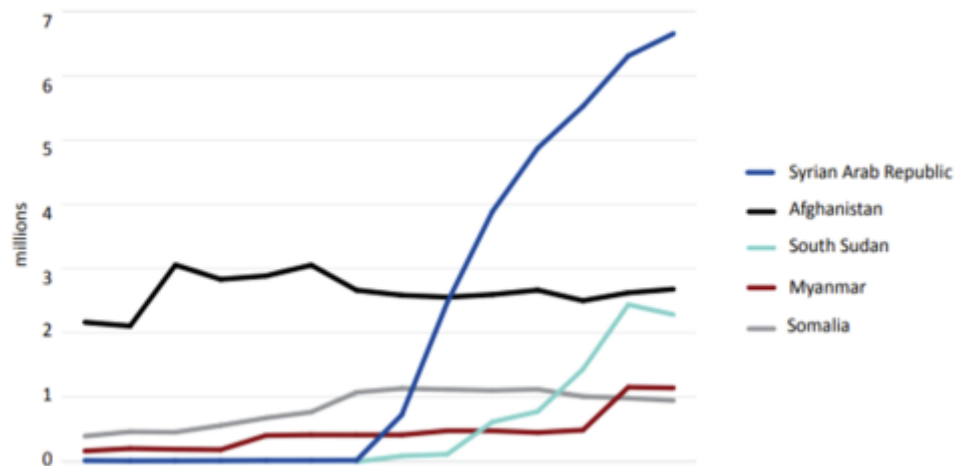

Рис. 2.14. Динаміка кількості біженців, ТОП-5 країн їх походження, 2005-2024 рр, млн.

Джерело: складено автором за [39].

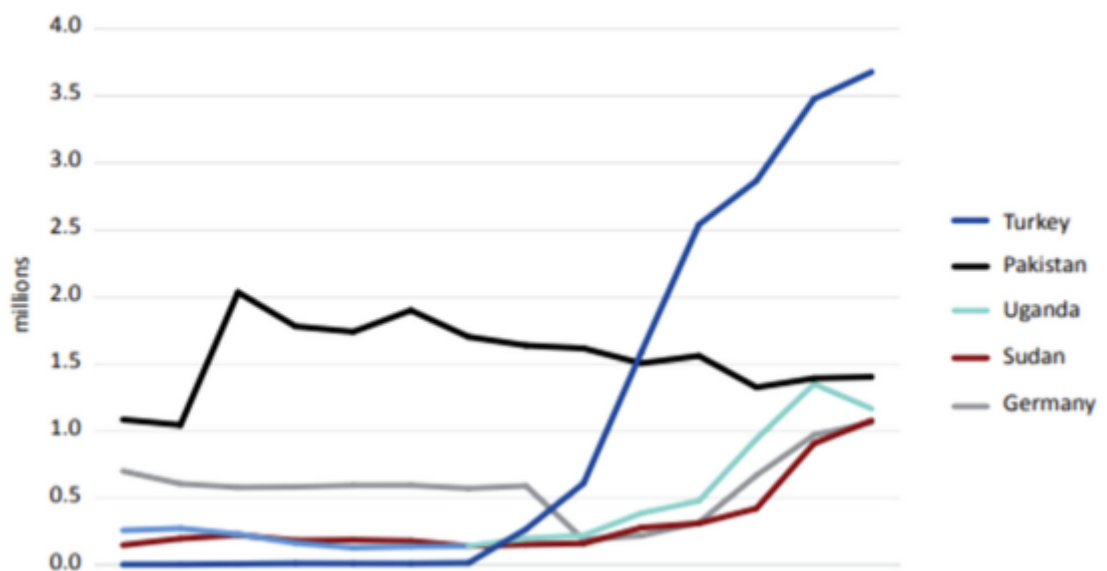

Рис. 2.15. Динаміка кількості біженців, ТОП-5 країн їх спрямування, 2005-2024 рр, млн

Джерело: складено автором за [39].

Динаміка кількості біженців з провідних країн походження у період з 2019 по 2024 роки демонструє значні зміни, зумовлені різними конфліктами та кризами. Основними країнами походження біженців у цей період були Сирія, Афганістан, Південний Судан, М'янма та Венесуела.

У 2019 році загальна кількість біженців у світі становила близько 20,4 мільйона осіб. Серед них найбільшу частку становили вихідці з Сирії (приблизно 6,6 млн), Афганістану (2,7 млн) та Південного Судану (2,2 млн).

У 2020 році загальна кількість біженців зросла до 20,7 мільйона. Кількість сирійських біженців залишалася на рівні 6,6 мільйона, тоді як з Афганістану та Південного Судану ці показники залишалися відносно стабільними.

У 2021 році тенденція до зростання продовжилася, і кількість біженців досягла 21,3 мільйона. Ситуація в Афганістані погіршилася, що призвело до збільшення кількості афганських біженців.

У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, кількість біженців у світі різко зросла до 29,4 мільйона. З України та Афганістану було по 5,7 мільйона біженців, із Сирії – 6,6 мільйона.

У 2023 році загальна кількість біженців збільшилася до 30,5 мільйона. З Сирії було 6,5 мільйона біженців, з Афганістану – 6,1 мільйона, з України – 5,9 мільйона.

Станом на 2024 рік, за попередніми даними, загальна кількість біженців продовжує зростати, зокрема через тривалі конфлікти та нові кризи у різних регіонах світу.

Таким чином, протягом 2019-2024 років спостерігається стійке зростання кількості біженців, зумовлене як тривалими конфліктами, так і новими кризами, що виникають у різних частинах світу.

Збройні конфлікти, політичні кризи та репресії є одними з найсильніших факторів, що стимулюють вимушену міграцію. Біженці, які залишають свої країни через загрозу життю та порушення прав людини, формують значні міграційні потоки, які впливають на країни-реципієнти. Міжнародне співтовариство має важливе завдання – забезпечити захист і допомогу тим, хто постраждав від політичної нестабільності та конфліктів, а також сприяти стабілізації ситуації в країнах, що постачають основні потоки мігрантів.

2.3. Основні проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією

Соціальна інтеграція трудових мігрантів у країнах-реципієнтах є однією з найважливіших та найскладніших проблем, з якими стикаються як самі мігранти, так і суспільства, що їх приймають. Процес адаптації до нових умов життя включає не лише економічні та професійні аспекти, але й культурні, соціальні та психологічні чинники. Трудові мігранти часто опиняються у складному становищі, намагаючись пристосуватися до нової країни, що може призвести до низки соціальних проблем.

Міграція до іншої країни завжди супроводжується певними культурними викликами, оскільки мігранти стикаються з необхідністю пристосуватися до нової культурної та соціальної реальності. Це може спричиняти культурний шок — психологічну напругу, викликану зіткненням з іншими культурними нормами та традиціями. Мігранти можуть відчувати себе чужими у новому середовищі через незнання місцевої мови, традицій, звичаїв або соціальних норм.

Одним із найсерйозніших бар'єрів для трудових мігрантів є мовний бар'єр. Незнання мови країни-реципієнта значно ускладнює адаптацію до нових умов, оскільки мігранти не можуть ефективно спілкуватися на роботі або в повсякденному житті. Це не лише обмежує їхні можливості на ринку праці, але й перешкоджає доступу до соціальних послуг, освіти для дітей або медичної допомоги. Мовний бар'єр також може спричиняти ізоляцію, оскільки мігранти відчують себе відокремленими від місцевого населення.

Культурні відмінності також можуть стати проблемою для соціальної інтеграції. Наприклад, різниця у релігійних поглядах, традиціях, поведінкових моделях або стилі спілкування може спричиняти непорозуміння між мігрантами та місцевим населенням. У результаті мігранти можуть уникати соціальної взаємодії, залишаючись в замкнених спільнотах своїх співвітчизників, що ще більше ускладнює їхню інтеграцію.

Дискримінація та ксенофобія є серйозними викликами для мігрантів, які намагаються інтегруватися в нове суспільство. У багатьох країнах-реципієнтах мігранти стикаються з упередженим ставленням через своє походження, релігію, етнічну приналежність або мову. Це може проявлятися у різних сферах життя: на ринку праці, в освітніх установах, у системі охорони здоров'я, а також у повсякденному житті (Рис.2.16.).

Рис. 2.16. Проблеми соціальної інтеграції трудових мігрантів

Джерело: складено автором за [48]

Дискримінація на ринку праці є однією з найпоширеніших форм дискримінації, з якою стикаються трудові мігранти. Вони часто працюють на низькооплачуваних посадах або мають гірші умови праці порівняно з місцевими працівниками. Нерідко трудові мігранти не мають можливості отримати роботу за своєю кваліфікацією, оскільки їхні дипломи та професійні навички не визнаються в країні-реципієнті. Це призводить до того, що кваліфіковані фахівці змушені працювати на низько кваліфікованих роботах, що впливає на їхній соціальний статус і можливості для самореалізації.

Крім дискримінації на робочому місці, мігранти можуть стикатися з ксенофобськими настроями в суспільстві. У періоди економічних криз або соціальної нестабільності місцеве населення часто починає бачити в мігрантах конкуренцію за робочі місця, соціальні послуги або житло. Це може призводити до напруженості, конфліктів або навіть насильства на етнічному чи релігійному ґрунті. Відчуття неприйняття та упередженого ставлення може призвести до ізоляції мігрантів та перешкоджати їхній соціальній адаптації.

Усі ці фактори (мовний бар'єр, культурні відмінності, дискримінація) сприяють тому, що трудові мігранти можуть опинитися в ізоляції або навіть стати маргіналізованими у суспільстві країни-реципієнта. Відсутність соціальної підтримки, невизначеність щодо майбутнього та труднощі з доступом до базових послуг можуть створити серйозні проблеми для їхньої інтеграції.

Мігранти часто формують замкнені спільноти своїх співвітчизників, у яких вони спілкуються лише з тими, хто розуміє їхню мову та культурні особливості. Хоча такі спільноти можуть бути джерелом підтримки, вони також обмежують можливості мігрантів для інтеграції у ширше суспільство, оскільки знижують потребу в адаптації до місцевих умов. У результаті мігранти залишаються на периферії суспільства, що ускладнює їхню економічну та соціальну мобільність.

Проблеми соціальної інтеграції трудових мігрантів є складними і багатограними. Вони охоплюють мовні, культурні, соціальні та економічні бар'єри, що ускладнюють адаптацію мігрантів у новому середовищі. Для вирішення цих проблем необхідно розробляти політики, спрямовані на підтримку мігрантів, поліпшення доступу до освітніх та соціальних послуг, а також на боротьбу з дискримінацією та ксенофобією. Лише завдяки комплексному підходу можна забезпечити успішну інтеграцію мігрантів у нове суспільство.

Трудові мігранти часто стикаються з різними формами експлуатації, що обумовлено їхнім уразливим становищем на ринку праці та відсутністю належного правового захисту. Експлуатація проявляється у вигляді низької оплати праці, неналежних умов роботи, відсутності соціальних гарантій та інших порушень прав людини. Це особливо стосується низько кваліфікованих працівників, які виконують важку фізичну працю в несприятливих умовах. Розглянемо основні проблеми, з якими стикаються трудові мігранти в процесі їхньої трудової діяльності.

Однією з основних проблем для трудових мігрантів є низька оплата праці порівняно з місцевими працівниками. Незважаючи на те, що мігранти часто виконують таку ж або навіть більш важку роботу, вони отримують значно менше за свою працю. Це пов'язано з тим, що роботодавці можуть використовувати їхню правову незахищеність або потребу в роботі, щоб скорочувати витрати на оплату праці. Мігранти нерідко працюють на умовах, які не відповідають стандартам місцевого ринку праці, що ставить їх у нерівні умови з місцевими працівниками.

Найчастіше низько кваліфіковані працівники, які займаються фізичною працею в таких секторах, як будівництво, сільське господарство, готельно-ресторанний бізнес або сфера обслуговування, стають жертвами експлуатації. Їм доводиться виконувати виснажливу роботу за невелику плату, часто в умовах, що не відповідають нормам безпеки чи здоров'я. Наприклад, у будівництві мігранти можуть працювати без належних заходів захисту, у важких умовах, без дотримання норм робочого часу. У сільському господарстві робота може бути сезонною і передбачати довгі години під відкритим небом, що ускладнює умови праці.

Мігранти можуть стикатися з поганими житловими умовами, наданими роботодавцем. У деяких випадках вони змушені проживати в перенаселених гуртожитках або навіть на території, де вони працюють, що обмежує їхню свободу пересування та можливість мати гідний відпочинок.

Іншою важливою проблемою є відсутність належного правового захисту для трудових мігрантів. У деяких країнах трудове законодавство не забезпечує достатніх гарантій для захисту прав мігрантів, що робить їх вразливими до експлуатації та зловживань з боку роботодавців. Мігранти, особливо ті, хто працює нелегально або за тимчасовими контрактами, часто не мають доступу до механізмів захисту прав, що робить їх ситуацію ще більш уразливою.

Одним із найпоширеніших порушень є невиплата заробітної плати або затримка її виплат. Багато трудових мігрантів стикаються з тим, що роботодавці не виплачують їм зароблені гроші вчасно або навіть зовсім відмовляються виплачувати заробітну плату після виконання роботи. Така практика особливо поширена серед нелегальних мігрантів, які не можуть захистити свої права через страх депортації або через відсутність офіційного статусу в країні [24].

Ненормовані робочі години та відсутність відпусток також є поширеними порушеннями. Трудові мігранти часто змушені працювати понаднормово без додаткової оплати або без можливості взяти відпустку. Роботодавці можуть примушувати мігрантів до роботи без належного вихідного дня або перерв на відпочинок, що призводить до перевтоми і негативно впливає на їхнє здоров'я.

Ще однією проблемою є відсутність соціального страхування та медичної допомоги. У багатьох країнах трудові мігранти не мають доступу до системи соціального захисту, що означає, що вони не отримують пенсійних відрахувань, страхування від нещасних випадків на виробництві або доступу до державної медицини. Це залишає їх беззахисними у випадку травм, захворювань або при настанні пенсійного віку.

У деяких випадках експлуатація трудових мігрантів може набувати форм примусової праці або навіть торгівлі людьми. Мігранти можуть опинитися у пастці примусової роботи, де їх обмежують у свободі

пересування, відбирають документи та змушують працювати в умовах, які порушують їхні права як працівників і як людей [35].

Експлуатація трудових мігрантів є серйозною проблемою в багатьох країнах і галузях економіки. Низька оплата праці, неналежні умови роботи та відсутність правового захисту роблять мігрантів вразливими до порушень їхніх прав. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати більш ефективні механізми правового захисту мігрантів, забезпечувати справедливу оплату їхньої праці, створювати кращі умови праці та боротися з практиками примусової праці та торгівлі людьми.

Таблиця 2.2.

SWOT аналіз міжнародної трудової міграції

Сторона	Характеристика	Пояснення
S (Сильні сторони)	Міжкультурне збагачення	Мігранти приносять нові культурні традиції, сприяючи розвитку мультикультурного середовища
	Заповнення ніш на ринку праці	Виконання робіт, на які не претендують місцеві жителі
	Створення діаспор та взаємна підтримка	Спільноти мігрантів часто підтримують одне одного психологічно та соціально
W (Слабкі сторони)	Мовний бар'єр	Ускладнює доступ до послуг, комунікацію, адаптацію
	Культурний шок	Відмінності у традиціях, звичаях, стилі спілкування створюють напругу
	Дискримінація	Нерівне ставлення у доступі до роботи, освіти, медицини
	Експлуатація	Низька оплата, ненормований

Сторона	Характеристика	Пояснення
		робочий час, погані умови праці
О (Можливості)	Освітні програми для мігрантів	Курси мови, культурна орієнтація, визнання дипломів
	Реформи трудового законодавства	Посилення правового захисту трудових мігрантів
	Інтеграційна інфраструктура	Створення мультикультурних центрів, спеціальних сервісів
Т (Загрози)	Ксенофобія, упередженість	Соціальне напруження, міжетнічні конфлікти
	Маргіналізація	Ізоляція, життя в замкнутих спільнотах
	Відсутність правового захисту	Залежність від роботодавця, вразливість до порушень
	Примусова праця, торгівля людьми	Вразливість нелегальних мігрантів до сучасного рабства

Джерело: складено автором

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проаналізовано сучасні тенденції та проблеми, пов'язані з міжнародною міграцією людських ресурсів. Сучасні тенденції міжнародної міграції характеризуються зростанням обсягів міграційних потоків і зміною напрямків міграції. Якщо раніше основними пунктами призначення мігрантів були США, Канада та країни Європи, то сьогодні нові центри економічного зростання, такі як країни Близького Сходу, Азії та Латинської Америки, стають дедалі привабливішими для трудових мігрантів. Водночас зростає регіональна міграція в межах Європейського Союзу та інших регіональних блоків, де існує свобода пересування робочої сили.

Глобальні виклики, такі як економічні кризи, збройні конфлікти, кліматичні зміни та пандемії, мають значний вплив на динаміку та структуру міграційних потоків. Економічні труднощі в країнах-емітентах, збройні конфлікти в таких регіонах, як Сирія, Афганістан та Україна, а також екологічні катастрофи сприяють вимушеній міграції великої кількості людей. Ці виклики створюють нові міграційні потоки, змінюють характер міграції та вимагають адаптації міжнародних міграційних політик.

Основні проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією, включають соціальні труднощі адаптації та інтеграції мігрантів у країнах-реципієнтах, експлуатацію працівників, відсутність правового захисту, а також нелегальну міграцію. Трудові мігранти стикаються з проблемами дискримінації, ксенофобії та ізоляції, особливо в умовах низької соціальної інтеграції та мовних бар'єрів. Експлуатація трудових мігрантів, низька оплата праці, неналежні умови роботи та відсутність соціальних гарантій залишаються одними з найбільш гострих викликів, що потребують вирішення на рівні міжнародного права та політики.

Для країн-емітентів міграція часто спричиняє проблеми, пов'язані з відтоком висококваліфікованої робочої сили, що негативно впливає на економічний розвиток. У той же час, країни-реципієнти стикаються з

проблемами перевантаження соціальної інфраструктури та нелегальної конкуренції на ринку праці.

Нелегальна міграція є серйозною загрозою як для мігрантів, так і для країн-реципієнтів. Відсутність правового статусу робить мігрантів вразливими до експлуатації та зловживань, а країни-реципієнти стикаються з проблемами контролю та регулювання нелегальної трудової діяльності.

Управління міжнародною міграцією людських ресурсів є складним процесом, що вимагає тісної співпраці між країнами-емітентами та країнами-реципієнтами, а також адаптації міграційної політики до нових глобальних викликів. Ефективне вирішення проблем, пов'язаних з трудовою міграцією, потребує покращення умов праці для мігрантів, посилення правового захисту та боротьби з експлуатацією, а також зміцнення міжнародної співпраці у сфері регулювання міграційних потоків.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Політика управління міжнародною міграцією в країнах-донорах та країнах-реципієнтах

Країни-емітенти, або країни-донори, з яких мігранти виїжджають за кордон для пошуку роботи, стикаються з рядом економічних та соціальних викликів, пов'язаних з відтоком робочої сили. Вони намагаються зменшити негативні наслідки цієї міграції через впровадження різних політик і програм. Основні зусилля країн-емітентів спрямовані на регулювання відтоку робочої сили, підтримку трудових мігрантів за кордоном, а також ефективне використання грошових переказів, що надходять від мігрантів.

Однією з основних цілей політики країн-емітентів є мінімізація відтоку висококваліфікованих працівників, який може негативно вплинути на економічний розвиток. Втрата кваліфікованих фахівців у таких сферах, як медицина, інженерія, наука, є серйозною проблемою для країн, що розвиваються. Відтік людського капіталу послаблює здатність цих країн до технологічного розвитку та економічного зростання [42].

Для вирішення цієї проблеми країни-емітенти впроваджують політики, спрямовані на стимулювання працевлаштування всередині країни. Це може включати державні програми з розвитку економічної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, інвестиції у нові технології та створення умов для зростання зайнятості у перспективних секторах економіки. Країни також впроваджують програми, спрямовані на розвиток освіти і професійної підготовки, щоб забезпечити робочі місця для молодих спеціалістів та скоротити потребу в трудовій міграції.

Крім того, деякі країни-емітенти намагаються укласти двосторонні угоди з країнами-реципієнтами, щоб регулювати процес міграції та захистити

права своїх громадян за кордоном. Ці угоди можуть передбачати квоти на робочу силу, а також правові гарантії для мігрантів.

Країни-емітенти активно працюють над тим, щоб забезпечити належну підтримку своїх громадян, які працюють за кордоном. Дипломатичні представництва багатьох країн надають мігрантам інформаційну та правову допомогу, допомагають у вирішенні трудових конфліктів, забезпечують захист прав і свобод громадян за кордоном. Особливу увагу приділяють захисту трудових мігрантів у країнах з високим рівнем експлуатації та відсутністю належного правового захисту.

Уряди країн-емітентів часто проводять інформаційні кампанії, щоб підвищити обізнаність своїх громадян про їхні права під час роботи за кордоном, можливі ризики нелегальної міграції та зловживання з боку роботодавців. Такі кампанії спрямовані на те, щоб забезпечити безпечні умови для міграції та уникнути ситуацій, коли мігранти стають жертвами торгівлі людьми або примусової праці.

Для зменшення негативних наслідків «відтоку мізків» країни-емітенти впроваджують програми, спрямовані на повернення кваліфікованих працівників додому після роботи за кордоном. Такі програми можуть передбачати фінансові стимули, допомогу в реінтеграції на ринок праці, підтримку для відкриття бізнесу або участь у національних проектах. Це дозволяє повернути кваліфіковані кадри і сприяти їхньому використанню для розвитку національної економіки [21].

Важливим елементом політики багатьох країн-емітентів є стимулювання грошових переказів, які мігранти надсилають додому. Грошові перекази є значним джерелом доходів для багатьох країн, що розвиваються, і часто перевищують обсяги іноземної допомоги або прямих інвестицій. Такі кошти можуть бути використані для підтримки домогосподарств, фінансування освіти, медичного обслуговування або інвестицій у місцеву економіку.

Уряди країн-емітентів заохочують мігрантів інвестувати свої кошти у розвиток місцевих економік через різноманітні програми та ініціативи.

Деякі країни укладають угоди з міжнародними фінансовими інститутами для зниження комісій за грошові перекази, що дозволяє мігрантам більше коштів відправляти своїм родинам. Це підвищує ефективність таких переказів і збільшує їхню користь для економіки.

Уряди можуть пропонувати мігрантам спеціальні інвестиційні продукти або державні програми, через які вони можуть інвестувати свої заощадження у розвиток бізнесу або інфраструктури в рідних країнах. Це допомагає залучити додаткові ресурси для економічного розвитку і створення робочих місць у країнах-емітентах [19].

Політика країн-емітентів спрямована на зменшення негативних наслідків відтоку робочої сили через розвиток економіки всередині країни, підтримку трудових мігрантів за кордоном та стимулювання грошових переказів. Ці заходи допомагають підтримати економічну стабільність і сприяти розвитку національної економіки, а також захистити інтереси своїх громадян за межами країни.

Що стосується України, то дня неї бажаним є впровадження політики повернення українських вимушених (через повномасштабну російську агресію в Україні) мігрантів на Батьківщину Україні. Для цього можна підготувати документ, який би врегульовував основні/базові питання належної організації (з боку держави) добровільного повернення в Україну усіх її вимушених мігрантів. Цей документ може містити в себе декілька «Національних програм», зокрема «Національну програму забезпечення житлом вимушених українських мігрантів, які повернулися на Батьківщину», «Національну програму забезпечення працею вимушених українських мігрантів, які повернулися на Батьківщину», «Національну програму підтримки підприємництва вимушених українських мігрантів, які повернулися на Батьківщину» тощо.

Країни-реципієнти, тобто держави, які приймають трудових мігрантів, зосереджені на регулюванні трудової міграції, інтеграції мігрантів у суспільство та забезпеченні їхнього правового захисту. Політики, які вони впроваджують, мають на меті збалансувати потреби економіки в робочій силі з інтересами місцевих працівників, а також створити сприятливі умови для соціальної адаптації та захисту прав мігрантів.

Одним із основних елементів політики країн-реципієнтів є регулювання трудової міграції. Це включає низку заходів, спрямованих на контроль за кількістю та якістю іноземної робочої сили, що в'їжджає до країни.

Усі державні заходи, які регулюють міжнародну міграцію, можна поділити на:

- 1) правові, які проявляються через квотування (встановлення кількісних параметрів імміграції, професійної структури прибулих), вимоги підтвердження професійної кваліфікації, обмеження по стану здоров'я тощо;
- 2) економічні, які пов'язані зі встановленням, наприклад, обов'язкової для іммігрантів плати за в'їзд та працевлаштування, або прив'язки можливості отримання громадянства до придбання нерухомості в країні, здійснення масштабних інвестицій тощо.

Загалом, економічно розвинуті країни за типом імміграційної політики можна поділити на 3 групи (табл. 3.1.):

- 1) країни, що сповідують політику «відкритих дверей»;
- 2) країни проміжної моделі міграції;
- 3) країни, що реалізують переважно політику «гостьової міграції».

Типологія держав за видом імміграційної політики

№	Тип	Приклади	Характеристика
1.	Країни, лояльні до міграції (політика «відкритих дверей»)	США, Канада, Австралія, Швеція	Схвалення постійної, а не тимчасової імміграції, дозвіл на воз'єднання родин, надання постійним мігрантам громадянства, однак використання селективного підходу до якості робочої сили
2.	Країни т.з. проміжної моделі міграції	Франція, Нідерланди, Велика Британія	Практика прийому іммігрантів ускладнена, перевага надається жителям колишніх колоній, хоча дозволяється воз'єднання родин і є можливість отримати постійне громадянство
3.	Країни «гостьової» моделі міграції (політика заборони)	Німеччина, Швейцарія, Бельгія	Схвалення тимчасової імміграції, заборона воз'єднання родин, суворі критерії натуралізації

Джерело: [49]

Країни-реципієнти впроваджують спеціальні візові програми для залучення трудових мігрантів. Вони надають робочі дозволи на основі певних критеріїв, таких як рівень кваліфікації, попит на певні професії, та відповідність вимогам національного ринку праці. Ці програми можуть бути спрямовані на залучення як висококваліфікованих спеціалістів (наприклад, у галузях ІТ, медицини), так і низько кваліфікованих працівників для певних секторів економіки (сільське господарство, будівництво, сфера обслуговування) [2].

У деяких країнах встановлюють квоти на кількість трудових мігрантів, яких можна залучити на ринок праці. Такі квоти дозволяють контролювати притік мігрантів і регулювати попит на робочу силу в різних секторах економіки. Наприклад, квоти можуть варіюватися в залежності від потреби в робочій силі в окремих галузях або регіонах країни.

Країни-реципієнти встановлюють спеціальні умови праці для іноземних робітників, зокрема щодо заробітної плати, робочого часу та інших аспектів зайнятості. Основна мета таких заходів – захистити інтереси як місцевих працівників, так і мігрантів, забезпечуючи конкурентний та справедливий ринок праці. У багатьох випадках країни встановлюють мінімальні вимоги до умов праці для мігрантів, щоб уникнути експлуатації та створити рівні можливості для всіх працівників.

Іншим важливим аспектом політики країн-реципієнтів є інтеграція мігрантів у суспільство. Інтеграційні програми спрямовані на те, щоб допомогти мігрантам успішно адаптуватися до нових умов життя та стати повноцінними учасниками економічного та соціального життя країни.

Вивчення мови країни-реципієнта є одним із ключових елементів успішної інтеграції. Багато країн пропонують безкоштовні або субсидовані мовні курси для мігрантів, що дозволяє їм краще адаптуватися до соціального середовища, підвищити свої шанси на ринку праці та полегшити доступ до соціальних послуг [11].

Країни-реципієнти також можуть пропонувати спеціальні освітні програми для мігрантів, які включають професійну підготовку або перепідготовку, що дозволяє мігрантам підвищити свою кваліфікацію і знайти роботу за спеціальністю. Це допомагає мігрантам краще інтегруватися в місцевий ринок праці і підвищує їхню конкурентоспроможність.

Деякі країни впроваджують соціальні ініціативи, спрямовані на полегшення адаптації мігрантів до життя в новій країні. Це може включати допомогу у пошуку житла, доступ до медичних послуг, дитячих садків і шкіл для дітей мігрантів, а також інші соціальні послуги. Такі заходи допомагають мігрантам стати повноправними членами суспільства і зменшити ризик ізоляції або соціальної маргіналізації.

Один із головних аспектів політики країн-реципієнтів – це забезпечення правового захисту трудових мігрантів. Це питання є особливо важливим, оскільки мігранти часто є вразливими до експлуатації, дискримінації та порушення їхніх прав. У багатьох країнах уряди розробляють законодавчі акти, які встановлюють мінімальні стандарти для умов праці трудових мігрантів. Це включає забезпечення рівних прав на робочому місці, доступ до соціального страхування, медичних послуг та інших соціальних гарантій. У деяких країнах іноземні працівники мають такі

самі права, як і місцеві працівники, що сприяє їхній інтеграції та захищає від експлуатації.

Багато країн впроваджують закони проти дискримінації, спрямовані на захист мігрантів від упередженого ставлення через їхнє походження, релігію чи етнічну приналежність. Це допомагає забезпечити рівність можливостей для всіх працівників і створити справедливі умови на ринку праці [28].

Країни-реципієнти активно працюють над тим, щоб боротися з випадками експлуатації трудових мігрантів, зокрема через жорсткі заходи проти нелегального працевлаштування, торгівлі людьми та примусової праці. Це включає посилення контролю за дотриманням трудового законодавства, проведення інспекцій на робочих місцях і застосування санкцій проти роботодавців, які порушують права мігрантів.

Політика країн-реципієнтів щодо управління трудовою міграцією спрямована на балансування економічних інтересів і забезпечення захисту прав мігрантів. Регулювання потоків трудових мігрантів через візові програми, квоти та робочі дозволи дозволяє контролювати притік робочої сили, а інтеграційні програми допомагають мігрантам адаптуватися до нових умов. Захист прав мігрантів через законодавчі акти і програми протидії експлуатації сприяє створенню безпечного та справедливого середовища для праці і життя іноземних робітників.

3.2. Інтеграція мігрантів у приймаючих країнах: проблеми та шляхи вирішення

Правовий захист мігрантів є критично важливим для забезпечення їхньої безпеки та рівних можливостей у приймаючих країнах. Мігранти, особливо ті, які працюють у секторах з низькою оплатою праці або без належної правової підтримки, часто стають жертвами експлуатації, порушення трудових прав і дискримінації. Для уникнення цього уряди

повинні забезпечити належні правові механізми, що гарантують захист мігрантів.

Уряди приймаючих країн мають гарантувати рівні права для трудових мігрантів і місцевих працівників. Це означає, що мігранти повинні мати доступ до тих самих умов праці, мінімальних зарплат, робочого часу та соціальних гарантій, які доступні громадянам країни. Законодавство має захищати мігрантів від несправедливих умов праці, таких як невивплата заробітної плати, примусова праця чи порушення прав на відпустки [40].

Мігранти повинні мати можливість користуватися системою соціального страхування, включаючи медичні послуги, страхування на випадок безробіття, пенсійні виплати та інші соціальні гарантії. Це є важливим елементом забезпечення їхнього добробуту і безпеки. Доступ до соціальних послуг повинен бути забезпечений незалежно від статусу мігрантів, щоб уникнути їхнього виключення з соціальних систем.

Уряди повинні розробити та впровадити закони, що забороняють експлуатацію мігрантів на робочих місцях. Це може включати жорсткі санкції проти роботодавців, які порушують права трудових мігрантів, примушуючи їх до неоплачуваної або ненормованої роботи, або створюють небезпечні умови праці. Також необхідно передбачити механізми правового захисту для мігрантів, які дозволяють їм звертатися до суду або інших інституцій у разі порушення їхніх прав.

Боротьба з дискримінацією є важливим аспектом забезпечення прав мігрантів та їхньої успішної інтеграції у суспільство приймаючих країн. Мігранти часто стикаються з упередженнями та дискримінацією на ринку праці, у доступі до соціальних послуг, освіти або житла. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати суворі анти-дискримінаційні закони та політики.

Закони проти дискримінації, приймаючі країни повинні впроваджувати законодавство, яке забороняє дискримінацію на підставі національності, етнічної приналежності, релігії чи походження. Це законодавство має

охоплювати всі сфери життя, включаючи працевлаштування, освіту, медичні послуги, доступ до житла та інші сфери. Роботодавці та державні установи повинні бути зобов'язані забезпечувати рівні можливості для всіх, незалежно від їхнього статусу мігранта [43].

Окрім законодавчих заходів, важливим елементом боротьби з дискримінацією є проведення освітніх кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності місцевого населення про міграцію та важливість толерантного ставлення до мігрантів. Такі кампанії можуть допомогти зменшити стереотипи та упередження, сприяючи створенню більш толерантного середовища для інтеграції мігрантів.

Організація програм, спрямованих на сприяння культурному обміну та соціальній взаємодії між мігрантами та місцевим населенням, може допомогти подолати соціальні бар'єри. Культурні заходи, спільні проекти та волонтерські ініціативи сприяють кращому розумінню та взаємоповазі між різними етнічними та релігійними групами.

Країни-реципієнти повинні впроваджувати жорсткі заходи проти проявів ксенофобії, расизму та насильства на основі етнічної або релігійної приналежності. Це включає створення правових механізмів для притягнення до відповідальності осіб або груп, які займаються дискримінацією або насильницькими діями стосовно мігрантів.

Забезпечення правового захисту мігрантів і боротьба з дискримінацією є ключовими умовами для успішної інтеграції мігрантів у суспільство приймаючих країн. Законодавчі ініціативи, спрямовані на захист прав трудових мігрантів і забезпечення їхнього доступу до соціальних гарантій, а також заходи з протидії дискримінації, сприяють створенню більш безпечного та справедливого середовища для мігрантів. Інформаційні кампанії та програми культурного обміну відіграють важливу роль у формуванні толерантного ставлення до мігрантів і зменшенні соціальної напруги [31].

Для успішної інтеграції мігрантів у приймаючих країнах необхідно впроваджувати комплексні програми та заходи, спрямовані на подолання основних викликів, з якими стикаються мігранти. Ефективні рішення можуть допомогти мігрантам швидше адаптуватися до нового середовища, інтегруватися в економіку та суспільство країни, а також знизити рівень соціальної напруги між місцевим населенням і новоприбулими.

Одним із ключових аспектів успішної інтеграції мігрантів є доступ до освітніх і професійних програм. Важливо забезпечити мігрантів можливістю навчатися та підвищувати свою кваліфікацію для того, щоб вони могли ефективно інтегруватися в місцеву економіку.

Важливо впроваджувати програми, що допомагають мігрантам підвищити свою кваліфікацію або отримати нові навички, необхідні для роботи на місцевому ринку праці. Такі програми сприяють підвищенню економічної активності мігрантів, знижують рівень безробіття серед них і допомагають їм знайти гідну роботу.

Ще одним важливим аспектом є спрощення процедур визнання іноземних дипломів і кваліфікацій. Це дозволить кваліфікованим працівникам, таким як лікарі, інженери чи викладачі, працювати за своєю спеціальністю в країнах-реципієнтах. Уряди повинні спрощувати ці процедури для скорочення часу та бюрократичних перешкод для мігрантів, що хочуть працювати за своєю професією [5].

Для полегшення інтеграції мігрантів важливо створювати умови для їхньої участі у соціальних ініціативах та волонтерських проектах. Це допомагає мігрантам не тільки знайти нових друзів та соціальні контакти, але й стати активними учасниками життя громади.

Участь мігрантів у волонтерських проектах чи місцевих соціальних ініціативах дозволяє їм взаємодіяти з місцевим населенням, брати участь у вирішенні проблем громади та розвивати свої соціальні навички. Це також сприяє подоланню бар'єрів між мігрантами та місцевими жителями.

Важливо створювати спеціальні платформи для співпраці між мігрантами та місцевими громадами, де можна обмінюватися досвідом, підтримувати новоприбулих та спільно вирішувати соціальні проблеми. Такі платформи можуть організовувати громадські заходи, спрямовані на покращення розуміння між різними групами населення.

Одним із ключових аспектів інтеграції є інформаційно-освітні кампанії, спрямовані на подолання стереотипів та ксенофобії серед місцевого населення. Це допомагає створити толерантне та інклюзивне середовище для мігрантів.

Держави можуть організовувати кампанії, що пояснюють причини міграції, користь, яку приносять мігранти економіці та суспільству, а також закликають до толерантного ставлення до новоприбулих. Це допоможе зменшити стереотипи, що часто існують стосовно мігрантів, і створити більш прийнятне середовище для їхньої інтеграції.

Організація зустрічей між місцевими громадами та мігрантами допомагає розвіяти упередження і сприяє формуванню позитивного сприйняття мігрантів як повноправних членів суспільства. Це можуть бути різноманітні культурні заходи, обговорення або круглі столи, де обидві сторони можуть обмінятися думками і досвідом.

Уряди та громадські організації повинні активно боротися з ксенофобією та дискримінацією через введення суворих законів і проведення кампаній, спрямованих на подолання упереджень та негативного ставлення до мігрантів. Важливо також залучати до цього процесу засоби масової інформації, які можуть допомогти змінити суспільні уявлення про мігрантів (Рис. 3.1).

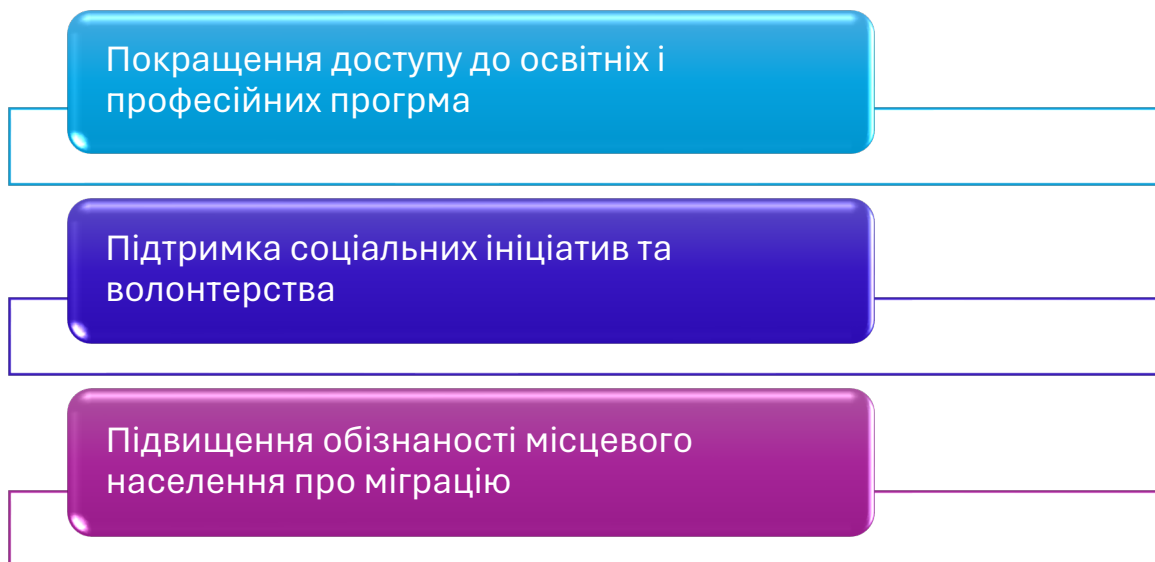

Рис. 3.1 Шляхи вирішення проблем інтеграції

Джерело: складено автором за [32]

Шляхи вирішення проблем інтеграції мігрантів мають включати різноманітні заходи, спрямовані на покращення доступу до освіти та професійної підготовки, підтримку соціальних ініціатив та волонтерства, а також підвищення обізнаності місцевого населення про позитивні аспекти міграції. Інформаційні кампанії та освітні програми допоможуть подолати стереотипи і створити більш толерантне середовище, що сприятиме успішній інтеграції мігрантів у нове суспільство.

3.3. Рекомендації щодо вдосконалення міжнародної співпраці в сфері трудової міграції

Міжнародне правове регулювання трудової міграції є важливим інструментом для забезпечення захисту прав мігрантів та ефективного управління міграційними потоками. Для цього необхідно розробляти нові міжнародні договори, вдосконалювати існуючі правові механізми, а також гармонізувати національні законодавства країн-емітентів і країн-реципієнтів. Такі заходи сприятимуть зменшенню правових розбіжностей і підвищенню захисту трудових мігрантів на глобальному рівні.

Міжнародне співтовариство вже має ряд правових документів, які регулюють трудову міграцію, але їхня дія потребує удосконалення та розширення для кращого захисту прав мігрантів і забезпечення справедливих умов праці.

Розробка нових міжнародних угод, які враховують сучасні виклики у сфері трудової міграції, є необхідним кроком для зміцнення правового захисту мігрантів. Ці угоди можуть включати детальні положення щодо умов праці, соціальних прав і захисту мігрантів від експлуатації та дискримінації. Особлива увага має приділятися тимчасовим або сезонним мігрантам, які часто є більш уразливими до порушення прав [38].

Міжнародні організації, такі як Міжнародна організація праці (МОП) та Організація Об'єднаних Націй (ООН), вже прийняли низку конвенцій, спрямованих на захист прав мігрантів, таких як Конвенція ООН про захист прав трудових мігрантів та членів їхніх сімей. Однак багато країн досі не ратифікували ці документи. Важливо забезпечити ратифікацію цих конвенцій на національному рівні, щоб вони мали силу у відповідних юрисдикціях.

Міжнародні договори мають забезпечувати стандарти умов праці для трудових мігрантів, включаючи мінімальні рівні оплати праці, максимальні години роботи, безпеку на робочому місці та доступ до соціальних послуг. Це допоможе уніфікувати правила для всіх мігрантів, незалежно від країни їхнього походження чи прийому.

Важливим елементом міжнародних договорів є гарантії соціального захисту для мігрантів. Це включає право на медичне обслуговування, пенсійне забезпечення, страхування від нещасних випадків і безробіття, а також право на соціальне страхування. Міжнародні угоди повинні сприяти тому, щоб трудові мігранти могли користуватися такими правами на рівні з громадянами країн-реципієнтів.

Гармонізація національних законодавств країн-емітентів та країн-реципієнтів є важливим елементом міжнародної співпраці в сфері трудової

міграції. Це дозволить створити єдині правила і стандарти для трудових мігрантів та сприятиме зменшенню правових розбіжностей.

Країни-емітенти і країни-реципієнти повинні співпрацювати для узгодження своїх національних трудових законів. Це включає уніфікацію вимог до умов праці, прав на соціальний захист і доступу до послуг для трудових мігрантів. Гармонізація таких положень дозволить уникнути дискримінації мігрантів і забезпечити рівні умови для всіх працівників, незалежно від їхнього громадянства [4].

Узгодження процедур працевлаштування для мігрантів, включаючи отримання робочих віз і дозволів на роботу, сприятиме зниженню бюрократичних перешкод для мігрантів і зменшенню ризиків нелегальної міграції. Спрощені та прозорі процедури дозволять легше контролювати міграційні потоки і забезпечити дотримання прав трудових мігрантів.

Важливо впровадити механізми для вирішення правових спорів, пов'язаних з трудовою міграцією, на міжнародному рівні. Це можуть бути спеціальні трибунали або інші механізми, які дозволять розглядати суперечки між мігрантами та їхніми роботодавцями або країнами перебування. Такі механізми повинні гарантувати справедливе вирішення спорів відповідно до міжнародних стандартів.

Покращення міжнародного правового регулювання трудової міграції є необхідним для забезпечення належного захисту прав мігрантів і створення сприятливих умов для їхньої інтеграції в економіку країн-реципієнтів. Це може бути досягнуто через розробку нових міжнародних договорів, ратифікацію існуючих конвенцій, а також гармонізацію національних законодавств країн-емітентів і країн-реципієнтів. Узгодження правових норм допоможе зменшити правові розбіжності, сприяти захисту прав трудових мігрантів і забезпечити справедливі умови праці на глобальному рівні.

Ефективне управління міжнародною трудовою міграцією вимагає розробки координаційних механізмів на міждержавному рівні. Спільні інституції, які займаються регулюванням міграційних потоків, можуть

допомогти країнам-емітентам і країнам-реципієнтам краще співпрацювати та вирішувати проблеми, пов'язані з трудовою міграцією. Такі організації можуть відігравати ключову роль у моніторингу процесів міграції, контролі за умовами працевлаштування та захисті прав мігрантів.

Для того щоб регулювати міграційні потоки на глобальному рівні, необхідно створювати або посилювати міжнародні організації, які будуть відповідати за координацію між країнами-емітентами (країни, що відправляють мігрантів) і країнами-реципієнтами (країни, що приймають мігрантів). Такі інституції можуть вирішувати низку важливих завдань:

Інституції можуть брати на себе функції управління квотами на трудових мігрантів, що дозволить країнам-реципієнтам регулювати обсяги прийому мігрантів відповідно до потреб ринку праці. Такі квоти можуть бути гнучкими та змінюватися в залежності від економічної ситуації або потреб конкретних галузей економіки.

Інституції можуть займатися моніторингом умов праці трудових мігрантів і забезпеченням їхнього доступу до соціальних послуг. Це включає контроль за дотриманням стандартів заробітної плати, умов безпеки на робочому місці, соціального страхування та інших гарантій. Міжнародний моніторинг дозволить уникнути випадків експлуатації та порушення прав трудових мігрантів [7].

Інституції можуть забезпечувати підтримку мігрантів під час їхнього працевлаштування, надання консультацій щодо правових аспектів трудової діяльності, а також допомогу у вирішенні конфліктів з роботодавцями. Це може включати юридичні консультації, інформаційні кампанії, а також забезпечення механізмів для вирішення трудових спорів.

Міжнародні інституції можуть займатися координацією політик трудової міграції між країнами. Це допоможе узгодити національні правила та вимоги до працевлаштування, забезпечити виконання міжнародних стандартів у сфері праці та соціального захисту. Така координація сприятиме створенню єдиних стандартів для трудових мігрантів на глобальному рівні.

Іншим важливим аспектом міжнародної співпраці є обмін інформацією між країнами, що сприятиме більш ефективному управлінню міграційними потоками. Постійний обмін даними допоможе країнам краще розуміти потреби в робочій силі та динаміку міграційних процесів.

Необхідно створювати інформаційні платформи або бази даних, що дозволять країнам обмінюватися актуальною інформацією про потреби в робочій силі, квоти на трудових мігрантів, а також правові та соціальні норми для мігрантів. Такий обмін інформацією сприятиме більш точному плануванню міграційних потоків і зменшенню ризику перевантаження ринку праці у країнах-реципієнтах.

Постійний обмін даними дозволить проводити аналіз потреб у робочій силі в окремих галузях економіки або регіонах. Це дозволить країнам-реципієнтам краще планувати залучення мігрантів і уникати дефіциту робочої сили в критичних секторах економіки [20].

Важливо забезпечити обмін досвідом між країнами щодо найкращих практик у сфері трудової міграції. Це можуть бути успішні моделі інтеграції мігрантів у суспільство, приклади ефективного регулювання ринку праці, механізми захисту прав мігрантів або практики вирішення конфліктів між мігрантами та роботодавцями. Обмін такими практиками сприятиме підвищенню ефективності управління міграцією на національному рівні.

Створення спільних інституцій для управління міграційними потоками є необхідним кроком для підвищення ефективності міжнародної трудової міграції. Такі інституції можуть брати на себе регулювання квот, моніторинг умов праці, підтримку мігрантів та координацію між країнами-емітентами та країнами-реципієнтами. Крім того, регулярний обмін даними і досвідом дозволить краще планувати трудові міграційні процеси, знижувати ризики нелегальної міграції та забезпечувати дотримання міжнародних стандартів у сфері праці та соціального захисту мігрантів.

Що стосується України, то після завершення війни Україна стикнеться з дефіцитом робочої сили, необхідністю залучення інвестицій у людський

капітал та повернення кваліфікованих мігрантів. Для ефективного повоєнного відновлення необхідна стратегічна міжнародна співпраця у сфері трудової міграції, яка може включати:

1. Повернення українських трудових мігрантів та біженців:

- Укладання угод з ЄС щодо стимулювання повернення мігрантів через пільгові кредити, субсидії, програми працевлаштування.
- Спрощення реінтеграції через визнання професійних кваліфікацій та адаптацію дипломів до українських стандартів.
- Запуск державних програм для підтримки бізнесу репатріантів (гранти, податкові пільги, спрощене кредитування).
- Розвиток дистанційної зайнятості для українців, які поки не можуть повернутися, але можуть працювати на українські компанії.

2. Інтеграція України в європейську міграційну політику:

- Приєднання до ініціатив ЄС щодо регулювання трудової міграції, зокрема, розширення участі у програмі "Синя карта ЄС".
- Спільні освітні та тренінгові програми для підготовки українських спеціалістів у сферах будівництва, інженерії, медицини, ІТ.
- Впровадження системи тимчасових трудових контрактів для українців у країнах ЄС із гарантіями повернення після завершення роботи.

3. Спрощення легальної трудової міграції:

- Розширення мережі офіційних центрів працевлаштування українців за кордоном через державні агентства зайнятості.
- Цифровізація трудової міграції: запуск онлайн-платформ для взаємодії українських працівників із міжнародними роботодавцями.
- Захист трудових прав українців за кордоном через розширення консульської підтримки та міжнародний контроль за рекрутинговими агентствами.

4. Подолання дефіциту робочої сили в Україні:

- Програми залучення іноземних працівників для відновлення України (зокрема, з країн Азії, Африки, Латинської Америки).

- Лібералізація міграційного законодавства для іноземних спеціалістів у критично важливих галузях.
- Спрощення процедур отримання дозволів на роботу та документів на проживання для кваліфікованих іноземців.

5. Інвестування у людський капітал:

- Програми міжнародної перекваліфікації українських працівників у партнерстві з ЄС та G7.
- Фінансування професійної освіти через міжнародні гранти та кредити для відновлення кадрів у будівництві, медицині, промисловості.
- Спільні ініціативи з міжнародними компаніями щодо підготовки українських спеціалістів із подальшим працевлаштуванням в Україні.

Таким, чином міжнародна співпраця у сфері трудової міграції стане ключовим інструментом відбудови України. Поєднання стимулів для повернення українців, залучення іноземних працівників та інтеграції в європейський ринок праці дозволить ефективно вирішити проблему дефіциту робочої сили та прискорити економічне відновлення країни.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було розглянуто ключові аспекти покращення міжнародної співпраці в сфері трудової міграції та заходи, спрямовані на вдосконалення механізмів регулювання міграційних потоків.

Покращення міжнародного правового регулювання трудової міграції є необхідною умовою для забезпечення захисту прав трудових мігрантів та створення справедливих умов праці на глобальному рівні. Це може бути досягнуто через розробку нових міжнародних договорів та ратифікацію вже існуючих конвенцій, таких як Конвенція ООН про захист прав трудових мігрантів. Гармонізація національних законодавств країн-емітентів і країн-реципієнтів дозволить зменшити правові розбіжності та забезпечити рівний захист прав для всіх мігрантів.

Створення спільних інституцій для управління міграційними потоками є важливим етапом у розвитку міжнародної співпраці. Такі інституції можуть відповідати за регулювання міграційних квот, моніторинг умов праці та забезпечення соціального захисту мігрантів. Це також сприятиме кращій координації між країнами-емітентами та країнами-реципієнтами. Регулярний обмін даними та кращими практиками дозволить покращити управління міграцією та знизити ризики нелегальної міграції.

Забезпечення соціального захисту та рівних умов праці для мігрантів має стати одним із головних напрямів міжнародної співпраці. Необхідно встановити загальні стандарти щодо умов праці, заробітної плати, безпеки на робочому місці та доступу до соціальних послуг. Це дозволить забезпечити мігрантів такими ж правами, як і місцевих працівників, та уникнути їхньої експлуатації.

Боротьба з нелегальною міграцією є важливим викликом для міжнародної співпраці. Це вимагає посилення контролю на кордонах, розробки програм легалізації трудової міграції та запровадження заходів проти торгівлі людьми. Легалізація мігрантів і надання їм правового статусу

допоможуть зменшити нелегальну міграцію та сприятимуть соціальній і економічній стабільності.

Розвиток програм зворотної міграції та підтримка реінтеграції мігрантів у країнах-емітентах також є важливим аспектом міжнародної співпраці. Спільні програми повернення, фінансова допомога та розвиток інфраструктури можуть стимулювати зворотну міграцію та забезпечити повернення висококваліфікованих фахівців до своїх рідних країн.

Освітні та інформаційні програми є важливим інструментом для підвищення обізнаності мігрантів про їхні права, обов'язки та ризики нелегальної міграції. Це допоможе зменшити кількість випадків експлуатації та порушення прав мігрантів, а також сприятиме створенню більш безпечних умов для міграції.

Для успішного управління міжнародною трудовою міграцією необхідна тісна співпраця між країнами-емітентами і країнами-реципієнтами, а також розвиток міжнародних інституцій, що забезпечують координацію міграційних потоків. Гармонізація законодавств, покращення умов праці та соціального захисту, боротьба з нелегальною міграцією та підтримка зворотної міграції є основними напрямками, які мають бути реалізовані для досягнення ефективної та справедливої міграційної політики на міжнародному рівні.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи було розглянуто сутність та класифікацію міжнародної міграції людських ресурсів, причини та фактори, що впливають на трудову міграцію, а також вплив цього процесу на економічний розвиток країн. Міжнародна міграція є складним і багатогранним явищем, яке охоплює переміщення робочої сили з однієї країни в іншу з різними цілями: економічними, соціальними, політичними чи екологічними.

Міжнародна міграція людських ресурсів є важливим чинником глобалізації, що забезпечує переміщення робочої сили в країни з вищим рівнем економічного розвитку та покращеними умовами працевлаштування. Вона сприяє перерозподілу людських ресурсів між країнами, знижуючи дисбаланс на ринку праці.

Причини міграції є різноманітними і включають економічні чинники, такі як різниця в рівнях заробітної плати, високий рівень безробіття в країнах-емітентах та низький рівень життя. Соціальні фактори, зокрема доступ до кращих умов життя та соціальних послуг, також є важливими мотивами для переміщення людей за кордон. Політичні та демографічні чинники відіграють ключову роль у визначенні масштабів і напрямків міграційних потоків.

Економічний вплив міграції на країни-реципієнти та країни-емітенти є неоднозначним. Для країн-реципієнтів міжнародна міграція дозволяє заповнити дефіцит робочої сили, збільшити економічну активність та забезпечити додаткові надходження до державного бюджету. Проте, вона також може створювати тиск на ринок праці та соціальні послуги.

Для країн-емітентів міграція приносить користь у вигляді грошових переказів і зниження безробіття, але водночас створює ризики втрати висококваліфікованих працівників, що може негативно позначитися на економічному зростанні та розвитку ключових секторів.

Зворотна міграція та залучення працівників, які здобули знання і навички за кордоном, можуть позитивно впливати на розвиток економіки країни-емітента, сприяючи розвитку нових секторів та впровадженню сучасних технологій.

Таким чином, міжнародна міграція людських ресурсів має складний та багатофакторний вплив на економіки як країн-реципієнтів, так і країн-емітентів. Цей процес вимагає ретельного управління та координації між державами для мінімізації негативних наслідків та максимізації економічної вигоди для всіх учасників.

У другому розділі було проаналізовано сучасні тенденції та проблеми, пов'язані з міжнародною міграцією людських ресурсів. Сучасні тенденції міжнародної міграції характеризуються зростанням обсягів міграційних потоків і зміною напрямків міграції. Якщо раніше основними пунктами призначення мігрантів були США, Канада та країни Європи, то сьогодні нові центри економічного зростання, такі як країни Близького Сходу, Азії та Латинської Америки, стають дедалі привабливішими для трудових мігрантів. Водночас зростає регіональна міграція в межах Європейського Союзу та інших регіональних блоків, де існує свобода пересування робочої сили.

Глобальні виклики, такі як економічні кризи, збройні конфлікти, кліматичні зміни та пандемії, мають значний вплив на динаміку та структуру міграційних потоків. Економічні труднощі в країнах-емітентах, збройні конфлікти в таких регіонах, як Сирія, Афганістан та Україна, а також екологічні катастрофи сприяють вимушеній міграції великої кількості людей. Ці виклики створюють нові міграційні потоки, змінюють характер міграції та вимагають адаптації міжнародних міграційних політик.

Основні проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією, включають соціальні труднощі адаптації та інтеграції мігрантів у країнах-реципієнтах, експлуатацію працівників, відсутність правового захисту, а також нелегальну міграцію. Трудові мігранти стикаються з проблемами дискримінації, ксенофобії та ізоляції, особливо в умовах низької соціальної

інтеграції та мовних бар'єрів. Експлуатація трудових мігрантів, низька оплата праці, неналежні умови роботи та відсутність соціальних гарантій залишаються одними з найбільш гострих викликів, що потребують вирішення на рівні міжнародного права та політики.

Для країн-емітентів міграція часто спричиняє проблеми, пов'язані з відтоком висококваліфікованої робочої сили, що негативно впливає на економічний розвиток. У той же час, країни-реципієнти стикаються з проблемами перевантаження соціальної інфраструктури та нелегальної конкуренції на ринку праці.

Нелегальна міграція є серйозною загрозою як для мігрантів, так і для країн-реципієнтів. Відсутність правового статусу робить мігрантів вразливими до експлуатації та зловживань, а країни-реципієнти стикаються з проблемами контролю та регулювання нелегальної трудової діяльності.

Управління міжнародною міграцією людських ресурсів є складним процесом, що вимагає тісної співпраці між країнами-емітентами та країнами-реципієнтами, а також адаптації міграційної політики до нових глобальних викликів. Ефективне вирішення проблем, пов'язаних з трудовою міграцією, потребує покращення умов праці для мігрантів, посилення правового захисту та боротьби з експлуатацією, а також зміцнення міжнародної співпраці у сфері регулювання міграційних потоків.

У третьому розділі було розглянуто ключові аспекти покращення міжнародної співпраці в сфері трудової міграції та заходи, спрямовані на вдосконалення механізмів регулювання міграційних потоків.

Покращення міжнародного правового регулювання трудової міграції є необхідною умовою для забезпечення захисту прав трудових мігрантів та створення справедливих умов праці на глобальному рівні. Це може бути досягнуто через розробку нових міжнародних договорів та ратифікацію вже існуючих конвенцій, таких як Конвенція ООН про захист прав трудових мігрантів. Гармонізація національних законодавств країн-емітентів і країн-

реципієнтів дозволить зменшити правові розбіжності та забезпечити рівний захист прав для всіх мігрантів.

Створення спільних інституцій для управління міграційними потоками є важливим етапом у розвитку міжнародної співпраці. Такі інституції можуть відповідати за регулювання міграційних квот, моніторинг умов праці та забезпечення соціального захисту мігрантів. Це також сприятиме кращій координації між країнами-емітентами та країнами-реципієнтами. Регулярний обмін даними та кращими практиками дозволить покращити управління міграцією та знизити ризики нелегальної міграції.

Забезпечення соціального захисту та рівних умов праці для мігрантів має стати одним із головних напрямів міжнародної співпраці. Необхідно встановити загальні стандарти щодо умов праці, заробітної плати, безпеки на робочому місці та доступу до соціальних послуг. Це дозволить забезпечити мігрантів такими ж правами, як і місцевих працівників, та уникнути їхньої експлуатації.

Боротьба з нелегальною міграцією є важливим викликом для міжнародної співпраці. Це вимагає посилення контролю на кордонах, розробки програм легалізації трудової міграції та запровадження заходів проти торгівлі людьми. Легалізація мігрантів і надання їм правового статусу допоможуть зменшити нелегальну міграцію та сприятимуть соціальній і економічній стабільності.

Розвиток програм зворотної міграції та підтримка реінтеграції мігрантів у країнах-емітентах також є важливим аспектом міжнародної співпраці. Спільні програми повернення, фінансова допомога та розвиток інфраструктури можуть стимулювати зворотну міграцію та забезпечити повернення висококваліфікованих фахівців до своїх рідних країн.

Освітні та інформаційні програми є важливим інструментом для підвищення обізнаності мігрантів про їхні права, обов'язки та ризики нелегальної міграції. Це допоможе зменшити кількість випадків експлуатації

та порушення прав мігрантів, а також сприятиме створенню більш безпечних умов для міграції.

Для успішного управління міжнародною трудовою міграцією необхідна тісна співпраця між країнами-емітентами і країнами-реципієнтами, а також розвиток міжнародних інституцій, що забезпечують координацію міграційних потоків. Гармонізація законодавств, покращення умов праці та соціального захисту, боротьба з нелегальною міграцією та підтримка зворотної міграції є основними напрямками, які мають бути реалізовані для досягнення ефективної та справедливої міграційної політики на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агенція ООН з біженців (UNHCR). Захист трудових мігрантів у кризових ситуаціях, 2023. URL: <https://unhcr.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
2. Бабич, К., Цалан, М. Дослідження впливу процесів міжнародної міграції трудових ресурсів на економіку розвинутих країн. *Економіка та суспільство*. №68. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-165>
3. Біженці й мігранти з'їдають держбюджети та сидять на шиях платників податків? Цифри кажуть протилежне. URL: <https://zaborona.com/bizhenczi-j-migranty-czyfry-kazhut-protylezhne/> (дата звернення 12.11.2024 р.)
4. Білан, А. М., & Мельничук, С. М. Державна міграційна політика України в умовах глобальних викликів: правові питання. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*, №2. 2023. С. 24–34. URL: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.102.24-34> (дата звернення 17.10.2024 р.)
5. Воронова О., Купріянова Л. Оцінка впливу отримання Україною статусу кандидата в ЄС на стан міжнародної міграції робочої сили. *Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини»*. № 2. - Одеса: ОНЕУ, 2022.
6. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf? (дата звернення 8.10.2024 р.)
7. Глобальна комісія з питань міграції. Рекомендації щодо політики трудової міграції, 2022. URL: <https://gcmigration.org> (дата звернення 17.11.2024 р.)
8. Глобальний міграційний альянс. Роль трудової міграції у світовій економіці, 2023. URL: <https://gma.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)

9. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.12.2024 р.)
10. Дідківська Л.І. Трудова міграція в умовах глобалізації: український контекст. *Економіка України*. №3. 2020.
11. Європейська агенція з безпеки та співробітництва (OSCE). Міжнародне співробітництво у сфері трудової міграції, 2023. URL: <https://osce.org> (дата звернення 14.10.2024 р.)
12. Європейська агенція з охорони праці (EU-OSHA). Захист прав трудових мігрантів у ЄС, 2023. URL: <https://osha.europa.eu> (дата звернення 28.10.2024 р.)
13. Європейська агенція з розвитку транскордонної співпраці. Оцінка ефективності транскордонних програм в Україні, 2023. URL: <https://ecdc.europa.eu> (дата звернення 2.11.2024 р.)
14. Європейська агенція з управління міграційними потоками (Frontex). Контроль за міграцією у ЄС, 2023. URL: <https://frontex.europa.eu> (дата звернення 2.11.2024 р.)
15. Європейська комісія з міграції та біженців. Роль трудової міграції в економічному розвитку ЄС, 2023. URL: <https://migration-eu.org> (дата звернення 2.11.2024 р.)
16. Європейська комісія. Політика ЄС щодо трудової міграції, 2023. URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення 7.12.2024 р.)
17. Європейська комісія. Стратегії інтеграції мігрантів в ЄС, 2023. URL: <https://integration.europa.eu> (дата звернення 7.12.2024 р.)
18. Європейська рада біженців та вигнанців (ECRE). Права трудових мігрантів в ЄС, 2022. URL: <https://ecre.org> (дата звернення 18.12.2024 р.)
19. Європейська рада з міграційної політики. Міграція та ринок праці в ЄС, 2023. URL: <https://empolicy.org> (дата звернення 18.12.2024 р.)
20. Європейська рада з міжнародних відносин (ECFR). Міграційна політика ЄС: виклики та перспективи, 2023. URL: <https://ecfr.eu> (дата звернення 18.12.2024 р.)

- 21.Європейська рада зовнішніх відносин (ECFR). Вплив європейської інтеграції на розвиток транскордонного співробітництва в Україні, 2023. URL: <https://www.ecfr.eu> (дата звернення 18.12.2024 р.)
- 22.Європейська рада зовнішніх відносин (ECFR). Міграційна політика та виклики глобалізації, 2023. URL: <https://ecfr.eu> (дата звернення 18.12.2024 р.)
- 23.Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD). Фінансування трудових мігрантів та економічний вплив, 2022. URL: <https://ebrd.com> (дата звернення 18.12.2024 р.)
- 24.Європейський інститут міграційної політики (EMPI). Політика ЄС щодо трудової міграції, 2023. URL: <https://empi.org> (дата звернення 18.12.2024 р.)
- 25.Європейський парламент. Доповідь про регулювання трудової міграції в ЄС, 2023. URL: <https://europarl.europa.eu> (дата звернення 19.12.2024 р.)
- 26.Європейський фонд солідарності. Підтримка трудових мігрантів в умовах кризи, 2023. URL: <https://solidarityfund.eu> (дата звернення 19.12.2024 р.)
- 27.Європейський центр дослідження ринку праці. Вплив трудової міграції на ринок праці, 2023. URL: <https://europeanlabour.org> (дата звернення 19.12.2024 р.)
- 28.Європейський центр досліджень міграції. Статистика та аналіз трудової міграції в Європі, 2023. URL: <https://migrationresearch.org> (дата звернення 19.12.2024 р.)
- 29.Європейський центр міграційної політики (ECMP). Вплив трудової міграції на ринок праці в ЄС, 2023. URL: <https://ecmp.org> (дата звернення 28.12.2024 р.)
- 30.Євростат. Статистика міжнародної міграції в країнах ЄС, 2023. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення 28.12.2024 р.)
- 31.Жук Р.В. Теоретичні підходи до трактування зовнішньої міграції. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2024/03/re-07.03.2024.pdf#page=91> (дата звернення 22.10.2024 р.)

32. Інститут з дослідження міграційних потоків. Трудова міграція: тенденції та виклики, 2023. URL: <https://migrationinstitute.org> (дата звернення 18.12.2024 р.)
33. Інститут міграційної політики (MPI). Інтеграція трудових мігрантів у ЄС, 2023. URL: <https://migrationpolicy.org> (дата звернення 07.02.2024 р.)
34. Інститут міжнародної економіки Петерсона. Економічні наслідки трудової міграції, 2022. URL: <https://piie.com> (дата звернення 07.02.2025р.)
35. Кваша О.С. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України. *Економіка і суспільство*. № 10. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/92.pdf (дата звернення 07.02.2025 р.)
36. Козуб, В. О., Галуха, Л. Ю., & Луців, Р. С. Аналіз взаємозв'язку між міграцією та процесами глобалізації у світовій економіці та суспільстві: прогноз тенденцій. *Академічні візії*, (30). 2024. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1056> (дата звернення 22.10.2024 р.)
37. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська. - К. : НІСД. 2014. 48 с.
38. Міграційні процеси & економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долінського НАН України», Львів, 2022. 472 с.
39. Міжнародна організація з міграції (ІОМ). Щорічний звіт про глобальні міграційні процеси. URL: <https://iom.int> (дата звернення 22.04.2024 р.)
40. Міжнародна організація з міграції. (2022). “Міграційні процеси в Європі.” URL: <https://www.iom.int> (дата звернення 24.10.2024)
41. Міжнародна трудова міграція: причини, тенденції та наслідки. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/161.pdf> (дата звернення 25.10.2024)

42. Міжнародний валютний фонд (МВФ). Фінансові аспекти трудової міграції, 2023. URL: <https://imf.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
43. Назарова Г, Осапчук В. Контент-аналіз розуміння сутності дефініції «міграція населення» в зарубіжній та вітчизняній літературі. С. 57. URL: <https://surl.li/ulqifs> (дата звернення 22.10.2024 р.)
44. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Трудова міграція у світі, 2023. URL: <https://oecd.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
45. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Конвенція про захист прав трудових мігрантів та членів їхніх сімей, 2023. URL: <https://un.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
46. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Цілі сталого розвитку та трудова міграція, 2022. URL: <https://sdgs.un.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
47. Осіпова Л., Хаєцька О. Міжнародна міграція робочої сили в умовах глобального розвитку. *Економіка та суспільство*, №60. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-22> (дата звернення 22.10.2024 р.)
48. Панченко, В.Г., Резнікова, та ін.. Міжнародна трудова міграція: історичні закономірності та парадокси впливу на соціально-економічний розвиток країн-реципієнтів грошових переказів. *Інвестиції: практика та досвід*. №1. 2024. с. 12-21
49. Перфільєва А.О. Міжнародна міграція як об'єкт глобалістичних досліджень. *Регіональні студії*. №12. 2021. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/12/27.pdf> (дата звернення 24.10.2024 р.)
50. Програма CBC (Cross Border Cooperation). Фінансування транскордонних проєктів між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://cbc.interreg.eu> (дата звернення 07.03.2025 р.)
51. Програма розвитку ООН (UNDP). Трудова міграція як фактор розвитку, 2023. URL: <https://undp.org> (дата звернення 07.03.2025 р.)

52. Садова У.Я. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання. Львів, 2019. 110 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20190801.pdf> (дата звернення 22.10.2024 р.)
53. Світовий банк. Вплив трудової міграції на економіку країн, 2022. URL: <https://worldbank.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
54. Світовий економічний форум (WEF). Глобальні виклики трудової міграції, 2023. URL: <https://weforum.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
55. Томашук, І., Болтовська, Л. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство*. №40. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-50> (дата звернення 07.03.2025 р.)
56. Фонд Бертельсманн. Міжнародна співпраця у сфері трудової міграції, 2023. URL: <https://bertelsmann-foundation.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
57. Фонд Карнегі за міжнародний мир. Міграційна політика в Європі, 2023. URL: <https://carnegie.org> (дата звернення 22.10.2024 р.)
58. Фонд міжнародної міграції. Дослідження міжнародних міграційних потоків, 2023. URL: <https://migrationfund.org> (дата звернення 22.02.2025 р.)
59. Центр аналізу європейської політики (CEPA). Трудова міграція та економічний розвиток, 2023. URL: <https://cepa.org> (дата звернення 07.03.2025 р.)
60. Цимбалюк, І., Хомюк, Н., & Зелінська, О. Міграція робочої сили в Україні: виклики для управління та мотивації персоналу під час війни. *Економіка та суспільство*, №54. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-66> (дата звернення 22.11.2024 р.)
61. Чепеленко А. М. Міграційні процеси в умовах глобальних викликів: потреби та можливості країн / А. М. Чепеленко, Д. С. Чепеленко. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 4. 2016. С. 62-66.

- 62.Черненко, Н. Економічний та демографічний вплив трудової міграції на потенціал країни. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. №10, 2021. С.109-116. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.10.15> (дата звернення 14.12.2024 р.)
- 63.Шепель, Т. В., & Наконечна, В. І. Соціально-економічні наслідки міграції трудових ресурсів України та механізм їх регулювання. *Економічний простір*, №154. 2020. С.179-185. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-34> (дата звернення 14.12.2024 р.)
- 64.Шергіна Л. А. Вплив міграції людських ресурсів на економічний розвиток країн / Шергіна Л. А., Бурма Ю. В. *Економічні студії*. № 1. 2018. С. 88–92. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/33092> (дата звернення 18.12.2024 р.)
- 65.Шиманська К. В. Розвиток класифікаційного підходу до міжнародної міграції: інституційний підхід. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Випуск 1 (07). Частина I. 2017. С. 16–20
- 66.Шиманська К.В. Міграція людських ресурсів в умовах геоекономічних трансформацій: регіональний вимір : монографія / К.В. Шиманська. – Житомир: ЖДТУ, 2017. – 588 с.
- 67.Як хвиля вимушених мігрантів з України впливає на економіки країн Європи? URL: <https://voxukraine.org/yak-hvylya-vymushenyh-migrantiv-z-ukrayiny-vplyvaye-na-ekonomiky-krayin-yevropy?> (дата звернення 12.11.2024 р.)
- 68.Aging population of Italy - Statistics & Facts. URL: <https://www.statista.com/topics/8379/aging-population-of-italy/> (дата звернення 14.12.2024 р.)
- 69.Climate change and displacement: the myths and the facts. URL: <https://www.unhcr.org/us/news/stories/climate-change-and-displacement-myths-and-fact> (дата звернення 16.12.2024 р.)
70. Data and statistics. Global Trends. URL: <https://www.unhcr.org/global-trends>

71. Germany - Population Ages 65 And Above. URL: <https://tradingeconomics.com/germany/population-ages-65-and-above-percent-of-total-wb-data.html> (дата звернення 14.12.2024 р.)
72. International migrant stock: maps, 2019. URL: <https://www.un.org/en>. (дата звернення 22.10.2024 р.)
73. International Migration Law No. 34: Glossary on Migration / A. Sironi, C. Baluoz, and M. Emmanuel (Eds.). Geneva: International Organization for Migration (IOM), 2019. 236 p.
74. International Migration Outlook 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2024_50b0353e-en/full-report/united-states_ef51d186.html (дата звернення 18.12.2024 р.)
75. Iran's brain drain is happening at an alarming rate. URL: <https://www.ft.com/content/bb3f456c-2fa5-438a-a758-4c152012d134> (дата звернення 24.12.2024 р.)
76. Labour Migration. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/labour-migration-statistics> (дата звернення 14.12.2024 р.)
77. Migration and Migrants: Regional Dimensions and Developments. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-3/asia> (дата звернення 16.12.2024 р.)
78. Pakistan's economy suffers as brain drain reaches record levels in 2023. URL: <https://www.wionews.com/business-economy/pakistans-economy-suffers-as-brain-drain-reaches-record-levels-619158?> (дата звернення 14.12.2024 р.)
79. Statistics Bureau of Japan. URL: tat.go.jp/english/data/jinsui/2023np/index.html (дата звернення 14.12.2024 р.)
80. The brain drain gridlock: translating it into brain gain for economic development. URL: <https://thebftonline.com/2024/11/11/the-brain-drain-gridlock-translating-it-into-brain-gain-for-economic-development/> (дата звернення 24.12.2024 р.)

81. The Cambridge Survey of World Migration / R. Cohen (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 570 p.

82. Understanding Climate Migration. URL:
<https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/11/understanding-climate-migration.htm> (дата звернення 17.12.2024 р.)